

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

Analýza možných důsledků sledování žáků prostřednictvím elektronické

žakovské knížky

(Úvod do problematiky)

Bc. Romana Bláhová

Diplomová práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Romana BLÁHOVÁ**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Analýza možných důsledků sledování žáků
prostřednictvím elektronické žákovské knížky**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat a analyzovat projekt elektronické žákovské knížky, která je v současné době využívána na mnoha základních a středních školách. Hlavní částí práce bude výzkum, který se zaměří na jednu modelovou střední školu, kde se výzkumu zúčastní učitelé, žáci a jejich rodiče. Výzkum přinese pohledy a názory jednotlivých respondentů na tento projekt.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČAPEK, Robert. Odměny a tresty ve školní praxi. Praha: GRADA, 2008.
JÚVA, Vladimír Sen. a Jun. Stručné dějiny pedagogiky. Brno: Paido, 2007.
KOŠTÁLOVÁ, Hana a kol. Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení. Praha: Portál, 2008.
KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra et al. Člověk- prostředí- výchova. K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.
KYRIACOU, Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2003.
LENDEROVÁ, Milena; RÝDL, Karel. Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století. Praha: Paseka, 2006.
ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Kraslicích dne 29. 03. 2010

Romana Bláhová

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá elektronickou žákovskou knížkou a jejím významem na střední škole. Na základě realizovaného kvalitativního a kvantitativního výzkumu na modelové střední škole jsou představeny názory studentů, pedagogů a rodičů týkající se tohoto projektu.

Předkládaná práce si klade za cíl zjistit, zda jsou projekty jako elektronická žákovská knížka v současné době na středních školách nezbytné a žádoucí.

KLÍČOVÁ SLOVA

elektronická žákovská knížka, střední škola, rodina, komunikace

TITLE

The analysis of potential consequences of monitoring students by the medium of electronic student report book.

(The Introduction to the Problem)

ANNOTATION

The thesis deals with electronic student record book and its purpose at secondary schools. On the basis of a quantitative and qualitative research realized on a model secondary school this work represents the opinions of students, pedagogues and parents involved in this project. The main aim of the thesis is to find out if projects like electronic student record book used at secondary school are necessary and desirable at the present time.

KEYWORDS

Electronic student report book, secondary school, family, communication

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem respondentům, kteří se ochotně účastnili mého výzkumu, bez jejich pomoci by nebylo možné práci realizovat.

Dále děkuji doc. PhDr. Oldřichu Kašparovi, Csc. za velkou podporu při výběru tématu diplomové práce a také za její vedení. Poděkování patří také Ing. Miroslavu Neckářovi za cenné rady a podněty po celou dobu psaní mé práce.

Obsah

Úvod.....	8
ČÁST METODOLOGICKÁ.....	11
1 Terénní výzkum.....	11
1.1 Výzkumný problém.....	11
1.2 Respondenti, lokalita výzkumu.....	14
1.3 Metody výzkumu.....	15
1.4 Etika výzkumu.....	17
1.5 Rešerše literatury.....	18
ČÁST TEORETICKÁ.....	21
2 Rodina.....	21
2.1 Základní charakteristika rodiny.....	21
2.2 Rodina a škola.....	24
2.3 Rodina s dospívajícími dětmi.....	25
2.4 Současná rodina.....	26
3 Komunikace.....	28
3.1 Komunikace a její změny.....	28
3.2 Komunikace v rodině.....	30
3.3 Komunikace rodiny se školou.....	31
ČÁST PRAKTICKÁ.....	33
4 On-line zveřejňování studijních výsledků.....	33
4.1 Portál Škola OnLine.....	33
5 Analýza výzkumu.....	38
5.1 Dotazníkové šetření.....	38
5.1.1 Interpretace výsledků.....	42
5.1.2 Shrnutí.....	47
5.2 Analýza rozhovorů.....	49
5.2.1 Zavedení projektu.....	49
5.2.2 On-line sledování studentů rodiči a možné důsledky.....	52
5.2.3 Možné omezení komunikace mezi školou a rodiči.....	59
5.2.4 Shrnutí.....	62
Závěr.....	63
Použitá literatura.....	68
Přílohy.....	71

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma elektronické žákovské knížky a jejího možného dopadu na studenty středních škol. Elektronickou žákovskou knížkou je v práci pojmenovávána internetová aplikace, jejíž prostřednictvím je možno zveřejňovat on-line data o výsledcích studia a docházce jednotlivých studentů a dále pak také informace o dění ve škole. Aplikace tedy jednak umožňuje rodičům sledovat přístup jejich potomků ke studiu a mít nad nimi lepší dohled, dále umožňuje studentům snadněji získávat některé informace týkající se jejich výuky. Projekty poskytující výše zmíněné možnosti v současné době již fungují nebo jsou zaváděny na mnoha základních a středních školách a představují jednu z forem komunikace mezi školou a rodiči, resp. mezi školou a studenty.

Studenti se během svého středoškolského studia pohybují ve fázi života, kterou by bylo možno charakterizovat jako období adolescence. Ta představuje pro některé z rodin mnohdy neklidné a komplikované období. Dítě si začíná vytvářet svůj osobitý pohled na okolní svět, začíná s rodiči nesouhlasit a v mnohém jim vzdorovat. Snaží se rodičům různými způsoby dokazovat svou dospělost a nezávislost. Vznikají tak více či méně četné spory a nedorozumění a podstatným činitelem, který může konflikty v rodině ovlivnit, jak v negativním, tak v pozitivním směru, je kvalita komunikace mezi jejími jednotlivými členy. Mladí lidé často v období adolescence staví komunikaci s rodiči na tzv. druhou kolej a jako náhrada za rodiče jim slouží spolužáci, parta přátel nebo partneři. Tento jev je běžnou součástí dospívání, komunikace v rámci rodiny by však přesto neměla zcela zaniknout. V některých rodinách se to však stává, navíc například vliv party může být někdy značně negativní. Se špatnou komunikací jde ruku v ruce nedostatek informací o tom, co dítě dělá, a jak se chová ve svém volném čase, tak ve škole. Projekty jako je elektronická žákovská knížka si kladou za cíl poskytnout rodičům důležité informace týkající se školní docházky jejich dětí a poskytují též informace o dění ve škole samotným studentům. Neustálý technologický vývoj se týká školství stejně jako ostatních oblastí lidského života. Portály cílené na poskytování informací o studiu a dění ve škole jsou běžně využívány na vysokých školách. Na středních a základních školách se s nimi budeme setkávat dle mého názoru stále častěji. To, zda je přínos těchto aplikací zejména ve středním školství bezvýhradně pozitivní, je otázkou.

Ve své práci si kladu za cíl na základě výzkumu na modelové střední škole zjistit, z jakého důvodu jsou do škol zmiňované projekty zaváděny, a jak na celou problematiku nahlíží do výzkumu zahrnuté skupiny respondentů.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí. V první metodologické části je nastíněn výzkumný problém, uvedeny výzkumné otázky, představeni respondenti a také jsou zde rozebrány metody realizovaného výzkumu.

V teoretické části práce jsem se zaměřila na dva tématické okruhy, které poměrně úzce s problematikou mé práce souvisí. Jedná se o rodinu a o komunikaci. Rodina představuje pro každého člověka velice důležitou instituci a hraje v jeho životě význačnou roli. Rodiče přivedou na svět svého potomka, vychovávají ho a formují jeho pohled a názory na okolní svět. Vztahy mezi jednotlivými členy rodin procházejí v různých životních obdobích a situacích vývojem a existuje obrovské množství faktorů, které na ně mají vliv. Elektronická žákovská knížka jako specifický nástroj kontroly a dohledu může podle mého názoru v některých případech poměrně výrazně působit na vztah rodič - potomek. Vzájemné rodinné soužití jí může být ovlivněno jak v pozitivním, tak negativním smyslu. V diplomové práci je pojem rodiny definován, představena je rodina s dospívajícími dětmi a také je zmíněno postavení rodiny v dnešní době. Druhá kapitola teoretické části se věnuje komunikaci, která bez pochyby s elektronickou žákovskou knížkou také souvisí. Elektronická žákovská knížka představuje nový komunikační prostředek školy s rodiči, resp. se studenty. Získávání informací může v mnohém urychlit a usnadnit, na druhou stranu může docházet ke zhoršování komunikace v rámci rodiny. Rozhovor rodiče s dítětem nahradí počítačový přehled, některá data mohou být „prostřednictvím obrazovky“ špatně interpretována, a v důsledku toho mohou vznikat konflikty. Taková myšlenka představuje zajisté extrémní případ, ale bez pochyby lze říci, že novodobé, mnohdy až nadužívání Internetu může bezprostřední komunikaci lidí a jejich vztahy ovlivňovat. Rodinná komunikace je v dnešní době velmi ovlivněna a pozměněna stylem života a vývojem informačních technologií.

Praktická část diplomové práce analyzuje poznatky získané realizovaným výzkumem. Nejprve je představena myšlenka projektu sledování údajů na Internetu a nastíněna situace kolem zavedení projektu v Karlovarském kraji, v němž se nachází modelová střední škola, na které byl výzkum uskutečněn. Dále jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření realizovaného mezi studenty modelové střední školy a

představeny názory na projekt elektronické žákovské knížky z pohledu pedagogů a rodičů středoškolských studentů. V závěru práce jsou shrnuty odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

Práce se svým tématem dotýká řady vědních disciplín, a to zejména antropologie, sociologie a psychologie. Lze ji tedy i dle definice Václava Soukupa (2004: 570) zařadit mezi psychologickou antropologii:

„Současná psychologická antropologie představuje typickou mezní disciplínu. Pokrývá široké spektrum témat a sdílí výzkumné pole s celou řadou dalších věd, zejména s psychologií, sociologií a kognitivní vědou.“

ČÁST METODOLOGICKÁ

1 Terénní výzkum

Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře se způsobem a metodami výzkumu, které byly použity pro získání konkrétních dat nezbytných pro pochopení a vyhodnocení výzkumného problému, jímž se diplomová práce zabývá. Výzkumný problém včetně důvodu, proč bylo toto téma zvoleno, je stručně představen v úvodu kapitoly. Dále jsou uvedeny výzkumné otázky, prostřednictvím nichž jsem se snažila dané téma analyzovat. Podkapitola *1.2 Respondenti a lokalita výzkumu* seznamuje čtenáře s okruhem respondentů a místem realizace výzkumu a v podkapitole *1.3 Metody výzkumu* je představena metodologie, která byla pro realizaci samotného výzkumu zvolena. Stežejními metodami byly polostrukturované rozhovory a dotazníkové šetření.

Při vlastní realizaci výzkumu jsem se v několika případech setkala s neochotou respondentů zapojit se do výzkumu. Neochota pramenila především z negativních postojů, které oslovení zaujímal k elektronické žákovské knížce a celé myšlence on-line zveřejňování informací o studiu prostřednictvím Internetu. Přesto jsem se snažila získat pro svůj výzkum maximální možný počet relevantních názorů, na jejichž základě by bylo možné zkoumanou problematiku analyzovat.

Terénní výzkum probíhal od září roku 2009 do ledna roku 2010. Určité materiály k výzkumu jsem shromažďovala již od počátku roku 2009. Jednalo se především o různé novinové články či internetové diskuse týkající se dané problematiky.

1.1 Výzkumný problém

Téma elektronické žákovské knížky jsem si pro svou diplomovou práci zvolila na základě osobní zkušenosti své rodiny s tímto projektem. Mladší sestra je studentkou střední školy, na které byla zavedena aplikace umožňující on-line zveřejňování a sledování studijních výsledků. Proto jsem měla možnost přímo pozorovat postoj rodičů k této technické inovaci poskytující výraznou změnu způsobu dohledu na studijní výsledky a docházku oproti mému studiu na střední škole.

Nejprve jsem se snažila pouze ze zvědavosti k celému projektu získat podrobnější informace, například z novinových článků nebo ze zdrojů na Internetu. S mou rostoucí informovaností o dané problematice jsem si také začala klást následující otázky: Za jakým účelem jsou do škol tyto projekty zaváděny a jaký je vlastně jejich praktický přínos? Je cílem škol zkvalitnění poskytování informací rodičům a zvýšení jejich kontroly nad vlastními dětmi? Co je k tomuto případně vede? Jedná se o obecný trend zpřístupnění naprosté většiny informací prostřednictvím Internetu? Nebo školy spíše vycházejí z negativní zkušenosti se žáky zatajujícími své studijní výsledky, docházku atd., čemuž chtějí právě díky okamžitému zveřejňování známek, resp. absence předcházet? Mají rodiče vlastně zájem takové systémy využívat? Jaký názor mají studenti středních škol na portály a aplikace umožňující on-line sledování dat o průběhu jejich studia? Jak se projevuje takováto možnost kontroly na vztahu dítěte s rodičem?

Jedinými zdroji, které se projektem elektronické žákovské knížky zabývaly, byly novinové články. Z nich však nebylo možné získat podrobnější informace o celém projektu. Většina z mnou studovaných novinových článků pouze popisuje situaci kolem portálu Škola OnLine, který je jedním z představitelů systémů umožňujících on-line uveřejňování dat o výsledcích studia, docházce a dění ve škole. Je možné z nich získat především informace, které celý projekt blížeji představují, případně informují o tom, na kterých školách je již zmiňovaný portál používán. Jestliže je v člancích projekt on-line zveřejňování a sledování studijních výsledků nějak hodnocen, jedná se v naprosté většině případů o hodnocení kladné. Ve většině článků je forma komunikace školy s rodiči a studenty prostřednictvím Internetu představována jako nový moderní komunikační nástroj, který celkově vylepší zprostředkování informací mezi uvedenými subjekty. Rodiče budou tedy plně informováni o prospěchu a docházce svých dětí (cf. Ducháčková 2008, Huláková 2009, Elektronická žákovská knížka 2009). Studenti budou mít lepší přehled o změnách a organizaci výuky, dění ve škole atd. Články se však většinou komplexněji nezamýšlejí nad problematikou tohoto projektu přinášejícího bezesporu jak klady, tak zápory. Podrobněji se k tématu, zda je nutné využívat on-line komunikaci pro potřeby školy, věnuje např. článek v časopise Rodina a škola (cf. Kramulová 2007).

V Karlovarském kraji, jenž je zřizovatelem školy, na které probíhal výzkum, má systém on-line zveřejňování studijních výsledků na středních školách jedno významné

specifikum. Kraj jako zřizovatel středních škol stanovil na všech svých školách povinné používání jednotné aplikace Škola OnLine. Novinové články týkající se tohoto tématu v Karlovarském kraji informují o projektu a o jeho jednotlivých součástech. Seznamují s vývojem zavádění tohoto systému, přinášejí informace, proč byl projekt krajem do všech středních škol zaveden a v několika článcích jsou též prezentovány názory vyučujících a ředitelů některých středních škol na projekt jako celek (cf. Říhová 2008). V článku „*Školy měly zahodit třídní knihy a být on-line. Místo toho bojují s počítači*“ (cf. Říhová 2008) byly uvedeny též negativní názory na zmiňovaný projekt, a to především na jeho technickou stránku, jako například na nedostatek počítačů ve školách a dále také na nedůvěru učitelů v přílišnou elektronizaci. Jeden z článků přináší též pohled studentů Gymnázia v Sokolově na internetové školství (cf. Šujan 2007). Další články týkající se přímo Karlovarského kraje popisují, z jakého důvodu byl nakonec celý projekt na středních školách zrušen (cf. Zeman 2009).

Ve své práci si kladu za cíl seznámit blíže čtenáře s myšlenkou on-line zveřejňování dat o studiu a dění ve škole, a to jak s jejími klady, tak i zápory. Na celou problematiku internetového poskytování školních dat se pokouším nahlížet v širších souvislostech. Snažím se nalézt odpovědi na výzkumné otázky (viz výše a viz výzkumné otázky) a jejich prostřednictvím blíže specifikovat dopad využívání těchto on-line aplikací zejména na studenty. K tomuto mi dopomohl výzkum realizovaný na modelové střední škole v Karlovarském kraji prováděný jak mezi studenty, tak mezi učiteli a dále též mezi rodiči studentů.

Přestože bylo toto téma vybráno na základě osobní zkušenosti, snažila jsem se během výzkumu zaujmout ke zkoumané problematice objektivní postoj.

Před realizací samotného výzkumu jsem si stanovila následující výzkumné otázky, na které jsem se během něj snažila získat odpovědi.

- 1) Z jakého důvodu se do škol zavádí on-line sledování studentů?
- 2) Je nebytné v dnešní době zavádět tyto projekty?
- 3) Jaký dopad může mít na studenty možnost prakticky neustálého sledování jejich známek, resp. školní docházky? Nedochozí k porušování důvěry mezi rodičem a dítětem?
- 4) Jaký má elektronická žákovská knížka význam pro rodiče, studenty, učitele?

5) Chybí-li komunikace mezi rodiči a školou, může ji elektronická žákovská knížka nahradit?

6) Chybí-li komunikace mezi rodiči a dětmi, může ji elektronická žákovská knížka nahradit?

1.2 Respondenti, lokalita výzkumu

Pro svůj výzkum jsem si zvolila jednu modelovou střední školu v Karlovarském kraji. Na začátku výzkumu mnou byly osloveny tři střední školy. Jedna ze škol se zcela odmítla výzkumu účastnit. Ve druhé střední škole se projevila neochota ze strany vyučujících hovořit o zkoumané problematice. Třetí školou, na které nakonec výzkum proběhl, bylo Gymnázium ve městě Sokolov. Vedení gymnázia mi umožnilo bezproblémovou realizaci výzkumu a ochota spolupracovat existovala od počátku též ze strany učitelů a studentů.

Gymnázium Sokolov je víceleté všeobecné gymnázium, které ve školním roce 2009/2010 navštěvuje celkem 627 žáků/studentů, z toho 429¹ studentů v kvintě (resp. prvním ročníku čtyřleté formy studia) a vyšších ročnících. Vyučujících je na této střední škole 49².

Pro výzkum jsem si zvolila tři skupiny respondentů (blíže tabulka č. 1). Z důvodu větší anonymity jednotlivých respondentů nejsou uváděná jejich jména, ale bylo zvoleno neutrální označení. První skupinu respondentů představují učitelé Gymnázia Sokolov (dále jen „Učitelé“). Druhou skupinu tvoří studenti Gymnázia Sokolov (dále jen „Studenti“). Poslední skupinu respondentů představují rodiče studentů (dále jen „Rodiče“), kteří navštěvují některou ze středních škol v Karlovarském kraji. Ve skupině „Rodiče“ nejsou tedy zastoupeni pouze rodiče studentů, kteří navštěvují Gymnázium Sokolov. Je to z toho důvodu, že u zmíněné skupiny respondentů jsem se velmi často setkávala s neochotou účastnit se mého výzkumu. Toto jsem plně respektovala a kvůli získání většího počtu zástupců skupiny

¹Gymnázium Sokolov [online]. [2004] [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.gymso.cz/soubory/pocty_zaku_09_10.pdf>.

²Gymnázium Sokolov [online]. [2004] [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.gymso.cz/>>.

„Rodiče“ jsem rozšířila okruh i na rodiče studentů jiných středních škol. Pro jejich získání jsem využila metodu sněhové koule (cf. Disman 2000).

Zmíněné tři skupiny dotázaných byly základem mého výzkumu a tedy i celé práce. Je třeba zmínit, že důležitým respondentem se stala také úřednice Krajského úřadu Karlovarského kraje. Na základě hloubkového polostrukturovaného rozhovoru se mi podařilo získat informace týkající se portálu Škola OnLine, které by bylo stěžejí možné získat z jiných zdrojů.

skupina „Učitelé“	skupina „Rodiče“	skupina „Studenti“
Respondent - U1	Respondent - R1	Studenti 2. ročníku - 6.A, 2.C, 2.D
Respondent - U2	Respondent - R2	Studenti 3. ročníku - 7.A, 3.C, 3.D, 3.E
Respondent - U3	Respondent - R3	Studenti 4. ročníku - 8.A, 4.C, 4.D, 4.E, 4.F
Respondent - U4	Respondent - R4	
Respondent - U5	Respondent - R5	
Respondent - U6		
Respondent - U7		

Tabulka č. 1 - Přehled respondentů

1.3 Metody výzkumu

Pro účely práce jsem využila metodu smíšeného výzkumu, při němž se využívá kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Jak uvádí Hendl (2005: 46)

„Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťuje pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je explodovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“

Naopak výzkumník provádějící kvalitativní výzkum si dle Hendla (2005:50):

„vybírání na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“

U skupin „Učitelé“ a „Rodiče“ byly použity hloubkové polostrukturované rozhovory (cf. Švaříček, Šed'ová 2007). Před samotným rozhovorem jsem měla připraveny otázky pro danou skupinu respondentů, které byly podle potřeb doplňovány či pozměňovány. Otázky pro skupinu „Učitelé“ se lišily od otázek pro skupinu „Rodiče“, ale byly orientovány takovým způsobem, aby si prostřednictvím získaných odpovědí bylo možné odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Otázky pro skupinu „Rodiče“ jsem částečně zpracovala až po uskutečněním výzkumu s respondenty „Učitelé“. Na základě toho jsem mohla názory učitelů částečně ověřovat a konfrontovat s názory rodičů.

V první části mého výzkumu jsem oslovila skupinu „Učitelé“. Tyto rozhovory se odehrávaly přímo na Gymnáziu v Sokolově, tedy v místě pracoviště učitelů. Před samotným dotazováním byl s každým z vyučujících sjednán čas rozhovorů. Nejprve jsem získala rozhovor se současným ředitelem školy, který byl ještě ve školním roce 2008/2009 učitelem a později zástupcem ředitele. Na základě rozhovoru s ním se mi tedy podařilo získat názor jak z pohledu pedagogického pracovníka, tak i z pohledu představitele vedení školy. Během tohoto rozhovoru mi byl zároveň doporučen okruh učitelů, kteří by byli ochotní účastnit se mého výzkumu. Osloveno bylo 11 členů pedagogického sboru gymnázia. Do výzkumu se nakonec zapojilo sedm respondentů z toho tři muži a čtyři ženy. U učitelů, kteří se odmítli rozhovorů účastnit, převládal názor, že k danému tématu bylo ve škole mezi učiteli vedeno již mnoho diskuzí, a z tohoto důvodu se již k němu nechtěli znovu vyjadřovat. Jejich názory na myšlenku uveřejňování údajů o studiu jednotlivých studentů prostřednictvím Internetu byly většinou negativní. Rozhovory s učiteli gymnázia byly po jejich předchozím souhlasu natáčeny na diktafon. Dva z respondentů nahrávání na diktafon odmítli. Rozhovory trvaly od 20 minut do 60 minut.

V další fázi výzkumu byli osloveni rodiče studentů středních škol. Tyto rozhovory se většinou uskutečňovaly na přání respondentů v jejich domovech či v zaměstnání. Osloveno bylo celkem 13 rodičů a do výzkumu se nakonec zapojilo pět z nich. Jednalo se o jednoho muže a čtyři ženy. U rodičů, kteří rozhovor na dané téma odmítli, převládal negativní případně neutrální postoj k celému projektu. V několika případech jsem se setkala s odmítnutím z toho důvodu, že se konkrétní rodič o celý projekt doposud vůbec nezajímal. Dva respondenti souhlasili s nahráváním rozhovorů

na diktafon. Rozhovory trvaly v rozmezí od 30 minut do 90 minut. Kromě jednoho případu byli všichni dotazovaní ze skupiny „Rodiče“ ochotni, kromě prezentování svého názoru na on-line zveřejňování údajů o studiu, v širších souvislostech hovořit o vztazích mezi nimi a jejich dospívajícími potomky.

U skupiny „Studenti“ jsem použila k získání dat pro svůj výzkum dotazníky. Výzkumu prostřednictvím dotazníků se účastnili všichni studenti od druhého ročníku výše. Studenti prvních ročníků nebyli do výzkumu zařazeni z toho důvodu, že se dosavadní období jejich středoškolského studia kryje s přechodným obdobím zrušení povinného on-line uveřejňování dat prostřednictvím portálu Škola OnLine a možností škol přecházet na jiné systémy. Více o této problematice informuje *kapitola 4 On-line zveřejňování studijních výsledků na středních školách*. Technika dotazníkového šetření mi umožnila snadno oslovit celou zamýšlenou skupinu a zjistit její postoj k elektronické žákovské knížce. Dotazníky byly distribuovány skrze vyučující v jednotlivých třídách. Celkem jich bylo do tříd rozdáno 400, řádně vyplněných se jich vrátilo 243. Nižší vrácený počet dotazníků než kolik jich bylo do jednotlivých tříd ve skutečnosti rozdáno, byl způsoben především absencí studentů v třídách účastnících se výzkumu v době, kdy se konal. Pouze malá část z celkového počtu dotazníků byla vyplněna neúplně nebo záměrně zcela chybně.

Dotazník obsahoval sedm otázek (viz. příloha č. 1). Byly voleny jak otázky otevřené, polootevřené, tak i uzavřené. Uzavřené otázky nabízejí soubor možných alternativ, ze kterých respondent vybere vhodnou odpověď (Disman 2000: 127). U otevřených otázek vyjadřuje respondent svými slovy vlastní názor. Polootevřená otázka v sobě zahrnuje soubor nabízených odpovědí, ale respondent může vyjádřit i svůj názor (cf. Disman).

1.4 Etika výzkumu

Před zahájením rozhovorů s respondenty ze skupiny „Učitelé“ a „Rodiče“ byli všichni oslovení seznámeni se záměrem mé práce. Jednotlivé rozhovory byly natáčeny na diktafon kvůli jejich snazšímu zpracování. S nahráváním byl každý z dotázaných předem seznámen a k takovému způsobu zaznamenání rozhovorů jsem dostala souhlas. Jestliže někteří účastníci výzkumu nahrávání odmítli, dělala jsem si během rozhovoru

poznámky. Jednalo se ale pouze o ty poznámky, k nimž jsem dostala souhlas. V několika případech jsem se totiž setkala s prosbou, abych určitá fakta v práci neuváděla, což respektuji, a proto tyto informace tedy použity nejsou. Dotazníky, které byly rozdány k vyplnění mezi studenty, byly anonymní. V záhlaví dotazníků byl respondentům ve stručnosti představen účel mého výzkumu.

Na základě rozhovoru s úřednicí na Krajském úřadě v Karlových Varech jsem získala různé interní informace týkající se celého projektu *Škola OnLine*. Byla jsem požádána, abych s některými sděleními pracovala velmi opatrně. Tuto prosbu jsem akceptovala a v práci uvádím pouze ty informace, které jsem si mohla ověřit z více zdrojů. V práci jsou použity pouze obecné informace o zavedení projektu na středních školách v Karlovarském kraji.

1.5 Rešerše literatury

Téma elektronické žákovské knížky nelze představit pomocí literatury, protože se jedná o poměrně nový projekt zaváděný na školách až v posledních letech. Stručné informace spíše popisného charakteru se vyskytly v některých novinových článcích. Ve svém obsahu se především čtenáři snažily poskytnout obecné informace o projektu a informovat, které školy již elektronickou žákovskou knížku využívají, a jaké názory se na projekt vyskytují (cf. Kraulová 2007, Zeman 2009, Říhová 2008, Huláková 2009, Ducháčková 2008). Z výše uvedeného důvodu byly údaje pro práci čerpány z realizovaného výzkumu.

Pomocí literatury jsem se snažila uchopit dva tématické celky, a to rodinu a komunikaci, jež s tématem práce souvisí.

Kapitola věnující se terénnímu výzkumu byla zpracována po nastudování publikace Miroslava Dismana (2000) *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Tato kniha byla použita pro realizaci kvantitativního výzkumu, zdroj informací z této knihy byl důležitý pro vypracování dotazníků použitých pro skupinu respondentů „Studenti“. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace* od Jana Hendla (2005) a *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry* od Romana Svaříčka a Kláry Šedřové (2007) byly inspirací pro provedení kvalitativního výzkumu.

Téma rodina nalezneme rozpracováno v řadě publikací převážně sociologických, psychologických, historických, ale také antropologických. Z pohledu antropologie je rodina jako v jiných vědách považována za základ společnosti, ale v dnešní době se výzkumy antropologů nezaměřují na současnou rodinu. Současná rodina je předmětem výzkumů sociologie, která se snaží přinášet odpovědi na otázky týkající se rodiny a její proměny v současné době. Rodinou z antropologického hlediska se v jedné své kapitole knihy *Úvod do kulturní a sociální antropologie* zabývá Robert F. Murphy (1998). Přes definici nukleární rodiny, příklady antropologů, jež studovali rodiny u různých skupin národů, se autor dostává k představení americké rodiny v 90. letech. *Sociologie výchovy a školy* od autorů Radomíra Havlíka a Jaroslava Koti (2002), *Rodina jako instituce vztahová síť* od Oldřicha Matouška (1993) a *Sociologie* od britského sociologa Anthonyho Giddense (2000) byly zdrojem základních pojmů týkajících se rodiny a její charakteristiky. Český sociolog Ivo Možný (2002) se ve své publikaci *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života* snaží pomocí statistický údajů čtenáři představit vývoj vybraných sociálních jevů v naší společnosti. Pro práci byla stěžejní teorie představená před jednotlivými prezentovanými sociálními jevy. Ivo Možný (2006) ve své další publikaci *Rodina a společnost* krom jiného představuje rodinu z hlediska její historie a také z hlediska vývoje teoretického uchopení rodiny. V práci je také věnován prostor socializaci dítěte. Thomas Hylland Eriksen (2008) v knize *Sociální a kulturní antropologie* představuje samotný proces socializace a v rámci tohoto tématu prezentuje klasickou studii socializace Margaret Meadové. Socializace je také podrobněji rozpracována v již uvedené publikaci Radomíra Havlíka a Jaroslava Koti (2002) *Sociologie výchovy a školy*. Pro doplnění informací v rámci této kapitoly byly použity psychologické a historické publikace. Petr Macek (2003) *Adolescence* se z psychologického hlediska zabývá procesem dospívání. Publikace je doplněna kromě teoretického ukotvení o výsledky psychologických a sociologických výzkumů. Autor ve své knize překládá teoretické přístupy k adolescenci. Okrajově bylo v této kapitole také čerpáno z knih *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy* od Jana Čápa (1996), *Rodiče a děti* od dětského psychologa Zdeňka Matějčka (1986). *Radostné dětství?* od Mileny Leaderové a Karla Rýdla (2006).

Kapitola věnující se komunikaci, jejím proměnám a představující komunikaci mezi rodiči a dětmi a mezi rodiči a školou byla čerpána z učebnice Josefa Musila (2007) *Komunikace v informační společnosti*, jež poskytla definici témat souvisejících

s komunikací. V publikaci byla také uváděna data z realizovaných sociologických výzkumů. Dalším zdrojem byla kniha *Komunikační systémy: Socioantropologický pohled* od belgického sociologa Jeana Lohisseho (2003). Lohisse se své publikaci pokusil představit vývoj společnosti prostřednictvím komunikačního systému, který převládal v období, které rozebíral. V diplomové práci jsou představeny jeho způsoby komunikace, se kterými v knize pracuje. Ve své práci využívá diachronního a makroskopického přístupu a zdrojem pro něj byla také systémová analýza antropologa Gregora Batesona. Pro tuto kapitolu byla také okrajově použita kniha od Jana Jiráka a Barbary Köpplové (2003) *Media a společnost*. Dále zde byly použity informace z výzkumů, které byly uvedeny v knize Petra Macka (viz. výše).

Veškeré knihy, které byly použity v této práci, jsou uvedeny včetně podrobných bibliografických údajů v kapitole *Použitá literatura*.

ČÁST TEORETICKÁ

2 Rodina

V této kapitole se čtenář seznámí s teoretickou definicí pojmu rodina, s možnými formami soužití v jejím rámci a dále také s funkcemi, které rodina jako základní společenské uskupení má. Rodina zaznamenala od minulého století značné změny ve způsobu vzájemného soužití, ve své struktuře a svém fungování. Blíže o tom pojednává podkapitola 2.4 *Současná rodina*. V této části práce je také věnován prostor rodině a škole a rodině s dospívajícími dětmi, protože tyto oblasti souvisí s tématem diplomové práce.

2.1 Základní charakteristika rodiny

Tématem rodiny se ve společenských vědách zabývá řada vědeckých studií a publikací. Na instituci rodiny můžeme například nahlížet z pohledu antropologie, sociologie nebo psychologie. Každý z těchto vědeckých přístupů se rodinou zabývá z jiného úhlu pohledu a na základě toho existuje řada definic pojmu rodina.

Athony Giddens vnímá rodinu jako skupinu osob spjatých příbuzenskými vztahy, kde dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí (Giddens 2000: 156). Dle Velkého sociologického slovníku můžeme rodinu definovat jako (in Havlík, Kořa 2002: 67)

„nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace, potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kulturního vývoje“

Na základě výše uvedené definice se pokusím blíže specifikovat pojem rodina. Základním typem rodiny je rodina nukleární (neboli manželská). Než založíme naši vlastní nukleární rodinu, jsme vychováváni v rodině, která je označovaná jako orientační. Rodičovské role přebíráme v takzvané rodině prokreační. Nukleární rodina je složena z muže a ženy a dále dětí, které tvoří základ rodinné jednotky. Všichni

členové žijí v jedné společné domácnosti. Nukleární rodina je považovaná za základní ekonomickou jednotku, ale také za jednotku ekonomické produkce, dochází v ní ke spotřebě a distribuci životních potřeb. Nukleární rodina je také pokládána za základ společnosti (Murphy 1998: 86 – 87). Sourozence, prarodiče, tety, strýce a další blízké příbuzné řadíme do rodiny širší (cf. Giddens 2000, Havlík, Kořa 2002). Hovoříme-li o rodině, je třeba také zmínit rodinu neúplnou. V této rodině s dětmi žije pouze jeden z dospělých rodičů. Ve většině případů je dospělým členem neúplné rodiny matka (cf. Matějček 1989).

Bez pochyby prošla rodina v poslední době řadou změn (blíže podkapitola 2.4 *Proměny současné rodiny*) a tyto změny ovlivňují funkci rodin, některé funkce se ztratily či pozbyly na významnosti a naopak některé funkce vstoupily do popředí. V dalším textu jsou základní funkce rodiny stručně charakterizovány. Dle Havlíka, Koti (2002: 68) lze rozlišit tyto následující funkce:

1. Biologická a reprodukční funkce
2. Emocionální funkce a tvorba domova
3. Ekonomická funkce
4. Socializační a výchovná funkce

Reprodukční funkce rodiny má stále stejný význam, zaznamenala však značnou změnu. V současné době, a není to trend pouze několika posledních let, se potýkáme se snižující se porodností. Možný (2002) poukazuje na pokles porodnosti v České republice již na počátku třicátých let, kdy celková porodnost klesla poprvé pod dvě děti na jednu ženu. V dalším období se situace vyvíjela kolísavě. Po první světové válce došlo k poklesu, který však byl pouze krátkodobý. Naopak konec druhé světové války přinesl poválečný baby – boom. Rodičovství totiž před koncem války chránilo před nuceným pracovním nasazením v Třetí říši. Období komunismu je také charakteristické určitými výkyvy v poklesu a růstu porodnosti. Od pádu komunismu se v naší zemi neustále zvyšuje věk pro mateřství (Možný 2002: 23 – 24). S rozvojem používání antikoncepce zase úzce souvisí pokles porodnosti. Typické pro současnost je také to, že založení rodiny není podmíněno manželstvím. Naopak v minulosti zakládaly rodinu téměř výhradně jen manželské páry.

Další funkcí je funkce emoční. Ta je v současné době považována za velmi důležitou a v podstatě nezastupitelnou. Vznik emočního základu je vysvětlován (Havlík, Kořa 2002:71) zákazem dětské práce, zavedením povinné školní docházky a legální ochranou dětí a mládeže před negativními vlivy. Rodina se postupně stala pro děti a její členy místem, kde je poskytována pomoc, podpora, vzájemně se sdílejí zážitky, vytvářejí se plány pro společné chvíle a udržují se určité domácí rituály.

Co se týká ekonomické funkce rodiny, lze říct, že v dnešní době již ztratila na významu. Touto funkcí se vyznačovala především v minulosti, kdy byla hospodářsky produktivní jednotkou. Rodina dnes pro svou potřebu získává statky především mimo svůj rámec, statky jsou v rodině pouze přerozdělovány a konzumovány (Havlík, Kořa 2002:72).

Posledním pojmem souvisejícím s funkcí rodiny je socializace. Každý jedinec se stává součástí společnosti procesem nazývaným socializace. Rodina v tomto procesu představuje důležitý prvek. Ale není to pouze ona, kdo jedince během socializace ovlivňuje. Jako další činitele lze uvést například předškolní, školní a mimoškolní zařízení, vrstevníky, přátele a také média (cf. Eriksen 2008, Čáp 1996). Vraťme se ale zpět k rodině jako k důležitému socializačnímu prvku. Zkušenosti z rodinného života jsou specifické pro každého z nás a tyto prožitky si odnášíme do našeho dalšího života. Během dětských let jsou nám v rámci naší rodiny předávány základní návyky. S rostoucím věkem se dostáváme do stále se rozšiřující sítě vztahů, a to v rámci předškolních zařízení, škol a skupin vrstevníků. V této fázi života již pouze nepřejímáme zvyklosti a dovednosti od dospělých, ale snažíme se sami prosazovat a být spoluautory našich hodnot. Špatné vztahy uvnitř rodiny, či její nefunkčnost mohou dítě z pohledu jeho socializace velmi negativně ovlivnit (cf. Havlík, Kořa 2002). Výchovu můžeme chápat jako záměrné a k určitému cíli (například k rozvoji určitých vlastností a schopností, k chápání určitých hodnotových principů) směřující působení dospělých na děti za pomoci určitých výchovných prostředků a metod (Čáp 1996:13). Rodiče při výchově svých dětí zauímají různé postoje, někdy jsou děti zahrnovány přílišnou láskou a péčí, někdy naopak rodiče nejeví o své děti zájem. Oba případy mohou mít negativní vliv na děti a také na vztah mezi nimi a rodiči. Platí, že výchova v každé rodině je velmi individuální záležitostí a je přímo ovlivněna jak vlastnostmi dětí, tak vlastnostmi rodičů. Vždy by však měla být splněna podmínka určité vyváženosti výchovy.

2.2 Rodina a škola

Škola převzala v rámci socializace dítěte vzdělávací funkci. Se zavedením povinné školní docházky v 18. století začala škola zasahovat do režimu dne jednotlivých rodin. Na vesnicích byly i malé děti pomocníky rodiny při jejím hospodaření. Z tohoto důvodu trvalo téměř celé 19. století, než bylo dosaženo řádné návštěvy škol dětí ve věku od šesti do dvanácti let (cf. Lenderová, Rýdl 2006).

„Z historického hlediska můžeme říci, že škola pomohla dítě vyvázat z předčasné ekonomické aktivity, akcentovala jeho specifiky, zdůraznila nutnost dítě chránit a pečovat o ně, prodloužila jeho dětství a mládí (Havlík, Kořa 200:75).“

V současné době je v naší společnosti zákonem daná povinná základní školní docházka. Následující vzdělávací stupně (střední vzdělání s i bez maturity a vysokoškolské vzdělání) již povinné nejsou. Pokud se zaměříme pouze na základní a střední školství, platí vzhledem k věku dítěte téměř stoprocentně, že stále vyrůstá v úzkém rodinném kruhu a je jím ovlivňováno jak ve smyslu pozitivním, tak v některých případech i negativním. To se týká samozřejmě i školy. Negativní přístup rodičů ke vzdělání má vliv na jejich děti. Ty mohou ztrácet chuť k vzdělávání se a jeho význam mohou podceňovat. Pozitivní přístup může naopak děti zdravě motivovat. Důležité je ale bezesporu to, aby na děti nebyly kladeny přehnané nároky a nerealizovatelné cíle (cf. Čáp 1996, Havlík, Kořa 2002). Každé dítě je individuum, jeho školní výsledky závisí na velkém množství rozličných faktorů a rodič by k těmto okolnostem měl přihlížet a podle nich výchovu přizpůsobit.

„Školní úspěšnost je ovlivněna řadou činitelů, nejen psychologických (někdy i biologicky daných), ale i sociálních, k nimž patří hlavně rodinná situace (vztahy v rodině, ekonomické problémy, vzdělání rodičů apod. (Havlík, Kořa 2002: 14)

Rodiče by neměli své děti jednoznačně odsuzovat, jestliže se jim ve škole nedaří. Nezmary mohou být způsobeny samozřejmě nechtív k učení a leností dětí, silný

vliv mohou mít též kamarádi a vrstevníci, kteří mohou na dítě negativně působit. Neúspěchy však mohou být vyvolány také špatnou rodinnou atmosférou a neposkytnutím podmínek nezbytných pro studium, nebo dítě necítí od svých rodičů podporu, což ho též může výrazně demotivovat.

Co se týká vlastního vztahu mezi vzdělávací institucí a rodinou, je podstatné jejich partnerství a ochota obou stran spolupracovat při řešení možných problémů. Korektní vztah se školou hraje roli v postoji dítěte/studenta ke vzdělání, k pedagogům atd. Nevhodné může z tohoto pohledu být například přílišné kritizování pedagogů rodiči před svými potomky. Případná kritika vzdělávacích a výchovných metod by měla být řešena spíše za vyloučení dětí, které v opačném případě mohou ztrácet respekt. Učitel pro ně přestává být autoritou, z čehož postupně mohou vyplývat problémy jak rázu vzdělávacího tak kázeňského.

2.3 Rodina s dospívajícími dětmi

Diplomová práce se týká skupiny studentů na střední škole, jejichž věk se pohybuje přibližně od 15 do 19 let. Tento věk lze charakterizovat obdobím střední a pozdní adolescence. Děti či spíše dospívající se v tomto období vyvíjí a psychologie je charakterizuje určitým typem chování. Dle Macka (2003: 36) je 14. až 16. rok života charakterizován obdobím úvah, hodnocením a snahou odlišovat se od svého okolí (střední adolescence). Pozdní adolescence, která je vymezena věkem od 17 do 20 let, eventuelně i vyšším, je fází, která zřetelně souvisí s dospělostí. V tomto období se projevuje zřetelná potřeba někam patřit, podílet se na něčem a něco s druhým sdílet. Dospívající v této době ukončují své středoškolské vzdělání, a buď se snaží nalézt své budoucí praktické uplatnění, a nebo se rozhodují pro další studium, tj. vyšší odborné nebo vysokoškolské. Někteří se snaží hledat si vlastní bydlení a odpoutat se od rodičů či zakládat své vlastní rodiny. V dnešní době však trend pro zakládání rodin a manželství není v tomto věku zcela obvyklý.

V současné době není období adolescence jednoznačně spojováno s obdobím konfliktu a bouře, jak uváděly dřívější studie (cf. Macek 2003, Matoušek 1993). Novější studie samozřejmě ukazují, že určitě druhy konfliktů se vyskytují. Jedná se například o pozdní příchody, nepořádnost, nepodílení se na běžném chodu domácnosti atd. Není zde však již patrný mezigenerační konflikt, který by byl předpokladem pro

překonání závislosti na rodičích a získání pocitu vlastní autonomie (cf. Macek 2003, Matoušek 1993). Nejen, že v tomto působí individuální rozdíly v jednotlivých rodinách, ale také kulturní a historické odlišnosti.

Pro období dospívání je také typické, že rodina se dostává do pozadí a pro dítě se stává významným vztah se skupinou vrstevníků. Ve vztahu s rodiči podle Macka (2003: 53) jde především o snahu o zrovnoprávnění vlastní pozice a ve vztahu k vrstevníkům jde především o vlastní zhodnocení. Zvýšená kontrola ze strany rodičů, vede často k větší orientaci na vrstevníky a je zde snaha vystupovat proti rodičům. Z hlediska kontroly by měl být vztah vyvážený, rodiče by neměli přestat mít o své děti zájem, ale tento zájem by neměl být zcela přehnaný. Toto lze vztáhnout i na školní výsledky. Kontrola a vyžadování pouze výborných výsledků může vést u dětí k jejich rezignaci na úspěchy ve škole, nebo může způsobit dokonce naprostý nezájem o školu.

2.4 Současná rodina

Rodina prošla velkým vývojem, a to především v 2. pol. 20 století. V tradiční rodině, která se vyznačovala především širokou, vícegenerační strukturou, byl za autoritu považován otec. Funkce takovéto rodiny byla univerzální. Tradiční rodina se postupně změnila na rodinu moderní, tedy rodinu nukleární, manželskou. Autoritu v ní představovali jak otec, tak matka. Tato rodina plnila funkci pečovatelskou a citovou. Současnou rodinu lze nejlépe definovat pojmem postmoderní. Je typem rodiny variabilní a individualizované, autorita je v ní slabá a individualizovaná, její funkce je převážně citová (Možný 2006: 21-23).

Typickým trendem v rámci rodiny je zvyšující se věk pro narození dětí a uzavírání manželství a zároveň dochází ke snižování porodnosti a sňatečnosti. Do popředí se dostává plánované rodičovství a antikoncepce na základě toho ubývá nechtěných těhotenství. Sňatek také v současné době není podmínkou pro společné žití a výchovu dětí. Tato forma soužití je méně stabilnější, protože páry se snadněji rozcházejí. Nemusí totiž procházet rozvodovým řízením a zmenšuje se také pocit závazku vůči druhým (cf. Maříková 2000, Možný 2006). Přesto má dle Možného manželství u Čechů stále vysoký status a je i nejmladší generací pokládáno za nejsprávnější formu rodiny, ale už nebude takovou samozřejmostí jako v minulosti (Možný 2006: 256). Česká republika se v současné době také potýká s vysokým procentem rozvodů.

Projdou-li lidé rozvodem mohou uzavírat nová manželství nebo je jejich vztah založen na nesezdaném soužití.

Výše uvedené ohrožuje stabilitu rodiny. Dalším faktorem, který významně ovlivňuje rodinné soužití, je celkové zrychlení životního tempa a z tohoto vyplývající okolnosti. Lze uvést například to, že jednotliví členové rodiny spolu tráví mnohem méně času než bylo zvyklostí v dřívějších dobách. Jejich společné aktivity nejsou každodenní součástí života. Pro dnešní rodinu je dále typické, že pracují oba rodiče, protože málokterá rodina je v současnosti schopna pokrýt své náklady pouze z platu jednoho z jejích členů. Rodiče mají tedy celkově více věcí na starost a na děti jim tak nemusí zbývat tolik času, kolik by si představovali. Podstatným prvkem ovlivňujícím současnou společnost a tedy i rodinu jsou moderní informační technologie. Některé aspekty této problematiky vztažené k tématu diplomové práce jsou uvedeny v dalších jejích částech.

3 Komunikace

Následující kapitola je zaměřená na představení pojmu komunikace a jejího vývoje. Dále se věnuje komunikaci odehrávající se v rámci rodiny, jakožto nezbytné součásti jejího správného fungování, a tomu, co jí může ovlivňovat. V poslední podkapitole jsou stručně zmíněny možné formy komunikace mezi školou a rodinou. Tato kapitola čtenáře upozorňuje na důležitost komunikace pro každého z nás a poukazuje na okolnost, že tak zvaná komunikace tváří v tvář je v současné době odsouvaná do pozadí.

3.1 Komunikace a její změny

Úroveň každé společnosti závisí na úrovni komunikace, je jejím základem. Stejně jako je důležitá pro společnost jako celek, je důležitá i pro její jednotlivé členy. Ti jsou pomocí ní schopni přenášet své myšlenky, přání, potřeby a žádosti. Lze tedy říct, že komunikace ať již v jakékoliv své podobě je naprosto nezbytná pro naše každodenní fungování. Z obecného hlediska můžeme komunikaci definovat jako přenos informace pomocí znakového systému jazykového nebo jiného, uskutečňovaného mezi lidmi přímo nebo pomocí technicko-organizačních prostředků (Musil 2007: 7). Z definice je patrné, že komunikovat lze jak v bezprostředním kontaktu s druhými osobami, kdy je většinou používána verbální a neverbální složka komunikace, tak i pomocí technicko-organizačních prostředků. V tomto smyslu se pak jedná o komunikaci zprostředkovanou.

Stejně jako jakákoliv jiná oblast lidské společnosti prošla i lidská komunikace v průběhu dějin svým vývojem. Autoři DeFleur a Ball-Rokeach (in Jiráček, Köpplová 2003:18) rozlišili pět základních etap ve vývoji lidské komunikace. Jedná se o epochu znamení a signálů, epochu mluvení a jazyka, epochu psaní, epochu tisku a epochu masové komunikace. Zmíněné epochy nepředstavují střídání jednotlivých způsobů komunikace, ale nová epocha se vždy přidává ke stávajícím komunikačním způsobům a doplňuje je. Oproti tomu Jean Lohisse (2003:12) v rámci historie společnosti rozlišuje pouze čtyři způsoby komunikace mluvenost, psanost, masovost a netvarovost. Každý z těchto typů komunikace je specifický pro určitou společnost a dominuje v ní určitý příznakový jazyk, který je společností také upřednostňován. Pro mou práci mají stěžejní význam komunikační způsoby masovost a netvarovost, protože ty se

v současné době naší společnosti nejvíce dotýkají. Masová komunikace dokáže pomocí masových médií jako jsou například tisk, kniha s vysokým nákladem, magazín, rozhlas, kino, televize přenést informace do nejvzdálenějších míst světa (cf. Lohisse 2003, Musil 2007). Lidé tyto informace přijímají, stává se z nich pouze pasivní publikum. Lohisse dále vytvořil nový termín pro komunikaci ve společnosti, tzv. netvarovost. Jedná se o komunikaci, která probíhá v kybernetickém prostoru. Místo, kde se tato komunikace odehrává definuje jako (Lohisse 2003: 172):

„Prostor osázenými informačními silami, provrtaný přesně tajnými chodbami, obehnaný neviditelnými kabely, svět uzavřených a vzájemně propojených buněk. Prostor, v němž se vše pohybuje, ale nic se nepřemísťuje.“

Při tomto způsobu komunikace se obejdeme bez osoby, které bychom mohli zprávy poskytnout. Postačuje nám pouze počítač, ze kterého můžeme informační sdělení pohodlně přijímat a být propojeni s tím, s kým zrovna potřebujeme. V dnešní době jsme tedy schopni sdělovat informace tváří v tvář osobě, kterou máme přímo před sebou. Další možnost představuje pasivní komunikace tváří v tvář s osobou, jež je nám zprostředkována skrze média a také zde jsme schopni vést dialog s počítačovým monitorem skrze námi zadané povely (cf. Lohisse 2003).

Technický pokrok nám usnadňuje řadu činností. Některé by nebylo možno bez technických inovací vůbec provozovat, některé pak pouze omezeně. Určité obory a zaměstnání jsou s moderní technikou tak úzce spojeny, že je jejich efektivní vykonávání na odpovídajících technických prostředcích přímo závislé. Některé předměty moderní techniky se staly našimi každodenními pomocníky i v běžném životě a neumíme si ho již bez nich ani představit. Řada „technických pomocníků“ usnadňuje také komunikaci. Pomocí telefonu, v dnešní době především mobilního, jsme schopni spojit se prakticky v jakýkoliv okamžik a komunikovat s lidmi, kteří jsou od nás vzdáleni a nacházejí se téměř kdekoliv. Omezení jsme jen dosahem mobilních sítí a funkcí přístroje. Počítač připojený k Internetu se stal v dnešní době dalším zcela zásadním komunikačním prostředkem a jeho význam se neustále zvětšuje. Jak uvádí Lohisse (viz. výše) komunikujeme skrze obrazovku počítače.

3.2 Komunikace v rodině

Rodina není schopná fungování bez vztahů mezi jejími členy a také bez komunikace. Komunikace v rodině je zdrojem informací pro její členy, pomáhá řešit problémy a nezdary a velmi výrazným způsobem pomáhá při výchově. Neustálá výměna informací upevňuje rodinné role, sleduje společné cíle a respektuje sdílené hodnoty (Matoušek 1993:11). Členové rodiny se znají velmi dobře, proto jsou schopni spolu komunikovat způsobem řeči a také takzvanými mimořečovými prostředky, jako například mimikou obličejů nebo pohybem těla (cf. Matoušek 1993). Rodiče, jež své děti znají nejlépe, jsou schopni z chování či gest svého dítěte záhy poznat, zda ho něco trápí nebo zda jim při sdělování informací něco nezatajuje.

V případě absence komunikace v rodině může docházet k tomu, že se dítě cítí samo, nenajde u svých rodičů porozumění, a to může vést k vzájemnému odcizení a obratu dítěte k jeho kamarádům a vrstevníkům.

Komunikace v rodině je v dnešní době značně ovlivněna jak masovými médii, tak hojným využíváním počítače a Internetu. Děti tráví svůj volný čas krom jiného sledováním různých programů v televizi nebo se věnují různým aktivitám na počítači a komunikace s rodiči je odsouvána do pozadí. Petr Macek (2003) a Josef Musil (2007) se ve svých knihách věnují statistickým údajům trávení volného času dětí a dospívajících. Tyto údaje jsou staršího data, trávení volného času zaznamenalo změnu a to především ve využívání počítače a Internetu. Výzkumy jsou ovlivněny tím, že v době jejich realizace nebyly počítače, resp. Internet zdaleka tolik rozšířené jako nyní. V současné době se počet domácností vlastnících počítač s připojením k Internetu neustále zvyšuje. Dle údajů českého statistického úřadu necelá polovina všech domácností v České republice vlastnila ve 2. čtvrtletí roku 2008 počítač a více jak čtyři z deseti domácností byly připojeny k Internetu. V porovnání s daty z roku 2005 představují tyto údaje nárůst připojení k Internetu meziročně o jednu třetinu³. Z uvedených informací je patrné, že domácností bez vlastnictví počítače ubývá poměrně rychlým tempem. Přesto stále nelze brát počítač s internetovým připojením jako samozřejmý doplněk každé domácnosti. Vrátime-li se k údajům týkající se trávení volného času, tak v roce 2001 dospívající věnovali v rámci celého dne (Macek

³ Český statistický úřad[online]. [cit. 1. 03. 2010]. Dostupný z WWW:
< http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_v_ceskych_domacnostech>

2003:100)⁴ v průměru čtvrt hodinu četbě, necelou půl hodinu sportu, čas věnovaný kamarádům se pohyboval průměrně kolem jedné hodiny a sledováním televize, poslechem hudby trávili v průměru dvě hodiny. V tomto období byl zaznamenán údaj, kolik dospívajících tráví svůj čas aktivitami u počítače a jednalo se zhruba o půl hodinu. Rozdíly byly zaznamenány mezi dívkami a chlapci. Adolescenti také uvedli, že půl hodinu pomáhají doma, necelou čtvrt hodinu věnují nákupům. Ve zmiňovaném výzkumu nebyly uvedeny údaje o trávení času s rodiči či komunikace s nimi. Nelze říci, zda ji adolescenti nepovažovali za důležitou aktivitu během dne a z tohoto důvodu ji neuvedli v šetření, nebo se otázky na komunikaci a vztahy v rodině nezaměřovaly. Musil uvádí data z roku 2005, kdy děti do 14 let trávily (Musil 2007:76-77) u televize v průměru 139 minut za den, tato data porovnává s údaji z USA, kdy děti před televizními obrazovkami pobývaly přes 220 minut za den a s rodiči průměrně hovořily 8 minut za den. České srovnání týkající se komunikace rodičů s dětmi uvedeno nebylo. Nebylo též prezentováno ani srovnání pro děti starší 14 let, tedy adolescenty. Musil pouze zmiňuje, že adolescenti tráví sledováním televize také část dne, ale doba se snižuje ve prospěch přátel, společenských akcí a studia.

Podíl na omezení komunikace je nutné připsat i rodičům, jelikož jsou mnozí z nich v současnosti velice zaneprázdněni svou prací a mnohdy se stává, že na komunikaci ani z jejich strany v rodinách nezbyvá čas. Z výše uvedeného vyplývá, že se doba, kterou spolu rodiny během dne stráví, neustále zkracuje. Každý člen rodiny se spíše individuálně věnuje svým povinnostem, potřebám a zálibám.

3.3 Komunikace rodiny se školou

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, pro kvalitní studium dítěte je nezbytný dobře fungující vztah mezi rodiči a školou, resp. jejími představiteli. V tomto vztahu hraje nezanedbatelnou roli komunikace a bezproblémová výměna informací. Kontakty rodičů se školou mohou být realizované přímo, tedy tváří v tvář, především prostřednictvím třídních schůzek, konzultačních hodin a různých školních akcí. Pro vzájemnou spolupráci je důležitá osoba třídního učitele, na kterého se rodiče mohou

⁴ údaje vyplynuly na základě výzkumu Euronet Pilot Study, kde adolescenti zaznamenávali v patnáctiminutových časových úsecích své aktivity během posledních 24 hodin

obrátit v případě potřeby informací ze školy, řešení neúspěchů či kázeňských prohřešků svým dětí.

Druhou možností, jak si lze se školou vyměňovat nezbytné informace, představuje takzvaná nepřímá komunikace, která se odehrává prostřednictvím telefonů, emailů, žákovských knížek a také prostřednictvím elektronické žákovské knížky, kterou se zabývá předkládaná diplomová práce.

V případě špatně fungující komunikace či její úplné absence v rodině může škola pro rodiče představovat jediný zdroj informací o prospěchu a chování jejich dětí. Z tohoto důvodu je důležité, aby škola byla pro rodiče otevřená a informace pro ně byly kdykoliv k dispozici. Ze strany rodičů musí být o tyto informace zájem.

ČÁST PRAKTICKÁ

4 On-line zveřejňování studijních výsledků

Tato kapitola čtenáři ve stručnosti představí základní myšlenku on-line zveřejňování dat o studiu, a to především na příkladu portálu *Škola OnLine*, který je jedním ze zástupců internetových aplikací umožňujících poskytovat informace týkající se studia prostřednictvím Internetu. Zmíněný portál je uváděn a podrobněji popsán z toho důvodu, že byl hromadně zaveden na všech středních školách v Karlovarském kraji, ve kterém probíhal terénní výzkum. Jedna ze součástí zmíněného portálu odpovídá charakteristice elektronické žákovské knížky, jak byla specifikována v úvodu práce. Informace uváděné v této kapitole byly získány zejména prostřednictvím hloubkového rozhovoru s úřednicí Krajského úřadu Karlovarského kraje, ze stránek provozovatele portálu a doplněny o výpovědi respondentů ze skupiny „Učitelé“.

4.1 Portál *Škola OnLine*⁵

Portál umožňuje školám vést celou administrativu školy na Internetu. Tímto způsobem jsou data přístupná prakticky nonstop pro všechny uživatele, tzn. učitele, studenty a rodiče. Portál tvoří několik modulů, jejichž prostřednictvím je možné například vést elektronickou třídní knihu, docházku, učební plány, rozvrhy či suplování. Moje diplomová práce se týká především jednoho z jejích modulů, který svými funkcemi odpovídá tzv. elektronické žákovské knížce. Tento modul poskytuje studentům a rodičům zásadní informace týkající se studia. Jedná se například o sledování docházky (přehled omluvených a neomluvených hodin, aktuální přítomnost ve škole), studijní výsledky (hodnocení žáka v jednotlivých předmětech, průměry atd.), chování žáka, rozvrh studenta a též informace o probraném učivu a plánech zkoušení. Rodičům je tedy umožněna průběžná kontrola studenta z hlediska hodnocení a docházky a dále jsou poskytnuty informace o práci jejich dítěte ve škole a jeho rozvrhu

⁵ Škola OnLine [online]. [cit. 21. 01. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.skolaonline.cz>>

(pevném i aktuálním). Studenti mají též umožněn neustálý přehled o svých výsledcích, resp. o aktuálních informacích týkajících se plánu jejich výuky⁶.

Karlovarský kraj jako zřizovatel 26⁷ středních škol měl zájem o zavedení jednotného systému do všech svých škol, jehož prostřednictvím by mohl on-line porovnávat data jednotlivých škol. Některé školy v Karlovarském kraji již před jednotným zavedením aplikace využívaly programy, které jim pomáhaly při vedení administrativy škol. Jednalo se především o aplikaci *Bakaláři*. Aplikace nebyla využívána on-line, protože pro vnitřní potřebu škol toto nebylo třeba. Krajem nařízené plošné zavedení využívání portálu *Škola OnLine* vzbudilo většinou negativní reakce ze stran ředitelů středních škol, protože školy do zavedení a provozu již používaných aplikací investovaly vlastní peněžní prostředky a věnovaly jim spoustu času. Navíc například převedení zmiňované aplikace *Bakaláři* na on-line verzi bylo možné. Kraj na věcné argumenty škol v podstatě nereagoval. Na základě veřejné zakázky jím byl vybrán a do všech středních škol zaveden jednotný portál. Jeho provoz byl zahájen v červnu 2006 a byl zaváděn a testován postupně ve třech etapách. V první etapě se jednalo o 11 škol (červen – prosinec 2006), ve druhé etapě o pět škol (prosinec 2006 – únor 2007). Závěrečná fáze zavádění systému probíhala od února do května 2007 na zbývajících 10 středních školách zřizovaných Karlovarským krajem. Na základě usnesení Rady Karlovarského kraje byl tedy portál *Škola OnLine* uveden do praktického užívání na všech středních školách od začátku školního roku 2007/08 (tj. od září 2007) s povinností ukládání dat on-line. Výhrady mnoha středních škol k jednotnému přechodu na nový systém potvrdila jak úřednice krajského úřadu, tak současně někteří respondenti ze skupiny „Učitelé“. Negativní postoj dokládá následující citace.

„Jeden efekt Škola OnLine měla, školy byly schopny táhnout za jeden provaz, měly společného nepřítele, a to kraj“⁸.

Školy za zavedení portálu nic neplatily, jelikož vše bylo hrazeno z prostředků kraje. Karlovarský kraj za dodávku, implementaci a zavedení provozu portálu zaplatil

⁶ cf. Škola OnLine [online]. [cit. 21. 01. 2010]. Dostupný z WWW: < <http://www.skolaonline.cz> >

⁷ školy se nachází v okrese Sokolov, Cheb a Karlovy Vary

⁸ Respondent – U3

2 miliony Kč. Každoroční údržba a provoz aplikace byly vyčísleny na téměř 500 000 Kč⁹.

Kraj musel také v rámci tohoto projektu školám nakoupit počítače, celkem se jednalo o zhruba 200 nových počítačů. Přesto se školy potýkaly a nadále potýkají s jejich nedostatkem, případně s již zastaralou a dosluhující počítačovou technikou. Tento fakt byl uveden v článku „Školy měly zahodit třídní knihu a být on-line. Místo toho bojují s počítači“ (cf. Říhová 2008) a potvrzovali ho i vyučující na Gymnáziu v Sokolově.

„Sice se to s počítači zlepšuje, třeba v kabinetech, ale v učebnách pořád chybí. Když má být vše on-line, tak si na kraji měli uvědomit, jak je to ve školách s výpočetní technikou¹⁰.“

Na základě výsledku krajských voleb v roce 2008 začalo nové krajské vedení jednotné zavedení portálu přehodnocovat a analyzovat situaci na jednotlivých středních školách. Ředitelé škol měli možnost vyjádřit se k tomu, zda chtějí hromadně zavedenou aplikaci využívat i v budoucnu, či chtějí zvolit jinou aplikaci pro vedení školní administrativy. Více než polovina středních škol se rozhodla pro přechod na aplikaci jinou (*Bakaláři, SAS*). S původně využívanými systémy měly školy dle slov úřednice krajského úřadu dobré zkušenosti a jejich provozní náklady byly pro ně nižší než tomu bylo u aplikace Škola OnLine. Toto potvrdil i současný ředitel Gymnázia v Sokolově.

„Se Školou OnLine byly od začátku jen problémy, systém to byl nepružný. Byl obrovský problém se vším - rozvrhem, úvazky atd., práci to mělo ulehčit, ale to se nestalo. My jsme přistoupili k tomu, že jsme paralelně vedli Bakaláře. Nikdo nehleděl ani na cenu. Cena¹¹ se pohybovala v řádech dvou milionů a kdyby kraj rozhodl, že školy budou používat Bakaláře a zaplatil na něj licence, tak se licence pohybovala v řádech dvou set tisíc¹².“

⁹ informace o ceně projektu byly také uvedeny v článku „Školy měly zahodit třídní knihy a být on-line. Místo toho bojují s počítači“ (cf. Říhová 2008) a také „Kraj přestal diktovat školám, kde mají zveřejňovat známky“ (cf. Zeman 2009)

¹⁰ Respondent – U5

¹¹ pozn. aplikace Škola OnLine

¹² Respondent – U1

Z celkového počtu 26 středních škol v Karlovarském kraji přešlo z aplikace *Škola OnLine* na aplikaci *Bakaláři* 14 škol a na aplikaci *SAS 2* školy¹³. Zbývající školy zůstaly u krajem zavedené *Školy OnLine*. Sedm z těchto středních škol ji dle získaných informací nadále využívalo, protože než došlo ke krajem nařízenému plošnému zavedení a také zaplacení jednotného systému, nevyužívaly žádný z obdobných programů pro vedení administrativy školy a pořízení jiného kompletního systému by tedy musely nově financovat.

Od září roku 2009 je způsob vedení administrativy škol založen na principu dobrovolnosti a školy se samy rozhodují, jaké programy chtějí využívat. Školy i nadále zveřejňují prospěch a chování studentů na Internetu.

Pouhé dva roky bylo v platnosti rozhodnutí Rady Krajského úřadu v Karlových Varech o povinnosti plošného používání jednotné aplikace *Škola OnLine*. Kraj ze svých prostředků, dalo by se říci zbytečně, utratil nemalou sumu peněz a nařídil školám něco, co spousta z nich dělala více méně pouze z donucení. V článku „*Kraj přestal diktovat školám, kde mají zveřejňovat známky žáků*“ se současný radní pro školství vyjádřil v tom smyslu, že se nejednalo o zbytečně vynaložené prostředky a že díky zavedenému projektu se pro pedagogy zlepšila dostupnost výpočetní techniky, která se nadále používá (cf. Zeman 2009). Pokud by však myšlenka zavádění určitého on-line systému byla více konzultována s jednotlivými středními školami s ohledem na jejich skutečné potřeby, mohlo dle mého názoru dojít k úsporám, jež mohly být investovány do dalšího počítačového a jiného vybavení.

Po zavedení systému *Škola OnLine* byla situace na školách v podstatě taková, že jednotlivé školy neposkytovaly rodičům stejné informace. Záleželo na vedení daného vzdělávacího ústavu, které rozhodovalo o tom, co bude zveřejňovat on-line a co ne. Dle výpovědí skupiny respondentů „Učitelé“ některé školy zaznamenávaly v zavedené aplikaci pečlivě docházku, hodnocení studentů, změny v rozvrhu studentů. Naopak jiné školy uváděly údaje pouze v minimálním rozsahu tak, aby splnily svou povinnost vůči kraji. Záměr krajského úřadu zavést jednotný systém pro všechny střední školy byl tedy splněn, ale zůstává otázkou, jak velký přínos to ve skutečnosti mělo pro samotný úřad. Současný radní pro školství v Karlovarské kraji připustil v článku „*Kraj přestal diktovat školám, kde mají zveřejňovat známky žáků*“ chybu

¹³ informace získány z webových stránek jednotlivých středních škol v Karlovarském kraji

v tom, že minulá krajská vláda školám nadiktovala, jaký systém mají používat (cf. Zeman 2009).

Důvod, proč je v předchozím textu zmiňována situace kolem plošného zavedení zmiňovaného on-line systému do středních škol, je následující. Podle mého názoru především způsob, kterým k zavedení došlo, měl významný podíl na jeho přijetí. Toto je patrné zejména z rozhovorů vedených s pedagogy sokolovského gymnázia (viz 5.2.1 *Zavedení projektu*).

5 Analýza výzkumu

Následující část práce detailněji popisuje jednotlivé fáze terénního výzkumu a analyzuje jeho výsledky. První část této kapitoly se věnuje dotazníkovému šetření. Před interpretací výsledků vyplývajících z dotazníkového šetření je představena iniciativa jedné z tříd gymnázia, která se snažila vyvolat na svých webových stránkách diskusi k zavádění portálu sloužícího k on-line uveřejňování dat o studiu jednotlivých studentů. Druhá podkapitola představuje analýzu polostrukturovaných rozhovorů uskutečněných se skupinou respondentů „Učitelé“ a „Rodiče“.

5.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření na Gymnáziu v Sokolově bylo realizováno ve dnech 15. - 17. 12. 2009. Řádně vyplněných dotazníků z jednotlivých tříd se vrátilo 243. Tabulka č. 2 uvádí v jednotlivých třídách počty řádně vyplněných dotazníků.

Třída	Počet vyplněných dotazníků
2.D	23
2.C	16
6.A	25
3.C	23
3.D	17
3.E	23
7.A	23
4.C	10
4.D	25
4.E	20
4.F	18
8.A	20
Celkem	243

Tabulka č. 2 - Řádně vyplněné dotazníky v jednotlivých třídách

Před samotnou analýzou dotazníků vyplněných skupinou „Studenti“, bych se ráda zmínila o kroku studentů jedné ze tříd gymnázia, v níž probíhalo dotazníkové šetření. V roce 2007, v té době studenti třídy 2. E, zveřejnili na svých webových stránkách „*Petici proti internetovému školství*“¹⁴. Tuto petici jsem před samotnou realizací výzkumu prostudovala za účelem získání prvotních informací o některých postojích studentů. Označení této aktivity jako petice není příliš přesné. Jejím smyslem totiž nebylo přímo sbírání podpisů za účelem zrušení aplikace *Škola OnLine*, studentům šlo spíše o vyjádření vlastního postoje k tzv. internetovému školství a o vznik diskuze týkající se tohoto projektu a celé myšlenky on-line uveřejňování jejich studijních výsledků a docházky. Protože tedy název přesně nevystihuje svůj skutečný smysl, bude v dalším textu slovo petice uváděno v uvozovkách.

„*Petice proti internetovému školství*“ byla spuštěna 24. července 2007. Od září 2007 mělo Gymnázium v Sokolově začít využívat jednotný portál *Škola OnLine*. V „petici“ bylo uvedeno celkem 58 příspěvků. Vzhledem k tomu, že stránka neměla formu ankety ale diskuze, nejednalo se o prezentování 58 názorů různých respondentů. Ve skutečnosti byl počet zúčastněných nižší a velkou část diskuze představovala vyjádření nebo vzájemná výměna názorů několika přispěvatelů. Nejvíce reakcí se na stránkách objevilo během měsíce července a srpna 2007. K danému tématu se nevyjadřovali pouze studenti gymnázia, ale také rodiče, studenti jiných středních škol či lidé, kteří tuto diskuzi náhodně objevili. Názory na do škol zaváděnou aplikaci se různily, v diskuzi je možno nalézt jak zcela odmítavá stanoviska, tak postoje s myšlenkou internetového školství sympatizující. Nutno podotknout, že internetovým školstvím není v „petici“ myšlené studium založené na využití Internetu (například on-line zadávání a odevzdávání úkolů, možnost získávání podkladů pro výuku v elektronické podobě atd.). Toto označení symbolizuje elektronickou žákovskou knížku v tom smyslu, jak byla charakterizována v úvodu diplomové práce. V následujících odstavcích budou prezentovány některé názory účastníků diskuze vystihující jejich postoje k dané problematice.

Nesouhlasné stanovisko objevující se v „petici“ v několika případech vyplývá ze způsobu zavádění portálu *Škola OnLine* na Gymnázium v Sokolově. Hlavní příčina negativního postoje studentů však dle mého názoru plyne ze samotné idey (tj. možnosti

¹⁴ Ečáci – Sokolov – 4. E [online]. [2006] [cit. 25. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://ecaci.cz/petice/>

neustálého dohledu nad studijními výsledky a docházkou studentů) tzv. internetového školství, na níž je portál *Škola OnLine* a jí podobné systémy postaven. Následně uvedené citace v podstatě korespondují s výhradami mnohem většího vzorku studentů oslovených formou dotazníkového šetření na Gymnázium v Sokolově. V této diskusi studenti často poukazovali na nutnost komunikace v rodině. Jestliže v rodinách mají rodiče o své děti zájem a doma společně komunikují, tak nevidí důvod, proč takové systémy zavádět. V jiných názorech zaznívaly negativní postoje, ale nakonec diskutující sdělovali, že jsou doma rodiče z jejich strany o dění ve škole informováni a z tohoto důvodu je systém nemůže žádným způsobem omezit.

„Myslím, že internetové školství pouze zneprůjemní život profesorům. Mnozí rodiče se budou o systém zajímat po jeho zprovoznění, ale časem ztratí zájem. Takto mi své zkušenosti s tímto programem reprodukovali žáci Střední průmyslové školy Loket, kde internetové školství již jeden rok používají.“¹⁵

„Rodiče, kteří mají o dítě zájem nepotřebují k životu internetové školství, stačí jim komunikace, musí někdy zastavit svůj životní styl a podívat se okolo sebe....“¹⁶

„...myslím, že je to pouze vyhazování peněz...rodiče, kteří mají o své děti zájem jsou schopni si tyto informace zjistit od svých dětí a když ne od nich pak tedy ve škole. Jestli se do toho systému moji rodiče kouknou 5x je to hodně.“¹⁷

„...není přece fér vůči nám aby rodiče věděli dřívě známky než my ne?“¹⁸

Negativní názor zastává i bývalá studentka Gymnázia Sokolov. K celé problematice se v „petici“ vyjadřuje v poměrně obsáhlém příspěvku. Středoškolská docházka není povinná a kromě poskytnutí studijních informací má za cíl naučit dospívající i zodpovědnosti. Možnost neustálé kontroly ze strany rodičů tomuto neprospívá. Na druhou stranu příspěvatelka připouští spornost této myšlenky, jelikož rodiče zodpovídají za své nezletilé potomky, a ti si ne vždy umějí nebo chtějí ve věku puberty

¹⁵ Kovi 24. července 2007

¹⁶ Veronika 25. červenec 2007

¹⁷ Barča 7. srpna 2007

¹⁸ LOLOL 17. října 2007

připustit důsledky svého chování. Přesto příspěvatelka vystupuje proti myšlence neustálého dohledu a myslí si, že toto umožňující systémy by byly přínosnější spíše na úrovni základních škol, které jsou povinné. Pod systémem internetového školství si spíše představuje možnost získávání studijních podkladů a komunikaci mezi studenty a pedagogy týkající se výuky tak jak je využívána na většině vysokých škol.

Jak již bylo uvedeno, v diskusi se objevovala i kladná hodnocení systému *Škola OnLine*, resp. myšlenky elektronické žákovské knížky. Na základě své osobní zkušenosti se vyjadřovali i studenti jiných středních škol, na nichž systém v době zveřejnění „petice“ studentů sokolovského gymnázia již fungoval. Studenti ve svých názorech uváděli, že projekt není špatný a že postupem času se vše ustálilo a všichni jsou spokojeni.

Maturantka studující na Gymnáziu Sokolov taktéž neshledávala v myšlence zveřejňovat studijní výsledky na Internetu žádný problém, jak je patrné z jejího příspěvku:

„Jsem tedy již plnoletá a přesto jsem nenamítala nic proti, aby byly na Internetu zveřejněny mé známky. Neměla jsem důvod - doma o mých známkách stejně vědí, takže to opravdu neřeším. A pokud vy, studenti, máte s rodiči dobré vztahy, nějaká Škola OnLine by vás neměla vůbec rozhodit.“¹⁹

Zástupci dospělých se v diskusi k danému tématu stavěli též vesměs kladně. Diskutující se vyjadřovali, že by celý systém mohl být zdrojem podstatných informací pro rodiče. To, že mají o své děti zájem nevyklučuje, že může docházet ze strany dítěte k záškoláctví a podvádění rodičů například tím, že si dítě samo píše omluvenky, zatajuje známky atd. Jeden z diskutujících hovořil ve smyslu, že pokud systém někoho omezí, nepůjde o poctivé studenty, ale zejména o „flákače a podvodníčky“²⁰. Další diskutující se vyjadřuje k potencionálnímu komplikování práce pedagogů a ztrátám jejich času na úkor výuky spojených se zpětným zadáváním známek a docházky do elektronické aplikace za předpokladu, že každá učebna (nebo učitel) nebude vybavena počítačem. Zadání známek u několika studentů vyzkoušených během hodiny, případně zaznamenání výsledků písemek, které se zajisté nepíše denně, ale nepovažuje za

¹⁹ XXX 22. října 2007

²⁰ Milan 16. listopad 2007

nikterak obtížnou věc. *Školu OnLine* a jí podobné systémy obhájí v diskuzi čerstvá absolventka Masarykovy univerzity v Brně. Staví se k nim z pohledu studujícího na vysoké škole, na nichž však i dle mé osobní zkušenosti plní zcela jinou funkci (informační a komunikační platforma pro studenty), než jakou si primárně klade za cíl elektronická žákovská knížka na střední škole.

Prostudováním diskuze odehrávající se na webových stránkách „petice“ jsem získala některé zajímavé informace a podněty. Zodpovězení výzkumných otázek je však založeno na vlastním průzkumu realizovaném mezi studenty Gymnázia Sokolov po jejich osobní zkušenosti s elektronickou žákovskou knížkou. Dotazníkové šetření mi též umožnilo získat mnohem větší množství názorů z řad studentů na zveřejňování jejich studijních výsledků formou elektronické žákovské knížky. Jednotlivé otázky v dotazníku byly směřovány tak, aby studenti mohli vyjádřit jednak svůj vlastní postoj k tomuto způsobu poskytování informací (přínos elektronické žákovské knížky pro studenty a případně jaký, četnost jejího využívání atd.), jednak přístup ze strany jejich rodičů (postoj k elektronické žákovské knížce, četnost jejího využívání) a také to, zda byla elektronická žákovská knížka zdrojem neshod mezi nimi a rodiči.

5.1.1 Interpretace výsledků

V této části práce jsou interpretovány výsledky dotazníkového šetření mezi studenty gymnázia zahrnutými do výzkumu. Nejprve je vždy uvedena konkrétní otázka obsažená v dotazníku a následně je čtenář seznámen s výsledky, které se týkají vždy celkového počtu dotázaných. Výsledky průzkumu týkající se jednotlivých tříd jsou uvedeny tabulkovou formou v příloze č. 2.

- *1. Jaký názor máte na elektronickou žákovskou knížku?*

První otázka dotazníku byla zvolena jako otevřená a studenti jejím prostřednictvím mohli prezentovat vlastní názor na elektronickou žákovskou knížku. Při analýze této otázky byly jednotlivé odpovědi respondentů skupiny „Studenti“ rozděleny na odpovědi kladné, záporné a ostatní. Do první kategorie byly zařazeny takové odpovědi, ze kterých vyplýval pozitivní názor na elektronickou žákovskou knížku - dotazovaní souhlasili s jejím zavedením, přivítali ho. Do kategorie záporných odpovědí jsem zařadila odpovědi respondentů, kteří elektronickou žákovskou knížku kritizovali nebo nesouhlasili s jejím zavedením. Do kategorie ostatní odpovědi byly

zahrnutý reakce těch studentů, jejichž postoj by se dal hodnotit jako neutrální, případně studentů, kteří elektronickou žákovskou knížku nevyužívali nebo se o ni nezajímali.

Z celkového počtu 243 odpovědí vyjádřilo 30% respondentů souhlas a kladné hodnocení elektronické žákovské knížky. Namátkou byly vybrány názory některých studentů:

„mám přehled o známkách²¹“ „ je to projekt, který jsem uvítala, byla tam absence a klasifikace²²“ „je to dobré pro rodiče, kterým děti zapírají známky²³“ „dozvíím se známky dříve než mám daný předmět²⁴“ „proč jí neudělat, nikomu nepřekáží, v naší rodině jsme jí nepotřebovali, známky hlásím sama. Je to o důvěře - pokud rodiče svým dětem věří, nechodí tam. A pokud jsou s dítětem problémy, může pomoc, je to pozitivní²⁵“.

V této kategorii odpovědí někteří respondenti s projektem souhlasili, uvítali ho, ale v 16 (tj. 22%) případech shledávali problém v nezájmu učitelů vkládat známky na Internet. Tento fakt s pozdním či neúplným zveřejňováním známek přiznali i sami učitelé. Dle výpovědí nebyly některými vyučujícími vkládány známky z důvodu nevyhovujících možností systému. Problém při zveřejňování známek byl také s rozlišením váhy jednotlivých známek.

„Byla sice nastavena nějaká pravidla, co na žákovské má být, ale nemohli jsme nutit všechny učitele, aby tam dávali všechny známky, u známek nešla nastavit váha jednotlivých známek a tak někteří učitelé tam prostě všechny známky nedávali a říkali je na hodinách.²⁶“

„Já osobně měla problém, jaký známky tam dávat. Mám to ve třídách nastavený tak, že když se písemka někomu nepovede a za mnou zajde a domluví se na opravě, tak jsem schopná v tom vyjít vstříc. Tak přece tam nebudu dávat známky a student si je pak opraví a já to tam změním, jak by to

²¹ Studenti 2. D

²² Student 6.A

²³ Student 3.E

²⁴ Student 3.E

²⁵ Student 7.A

²⁶ Respondent – U1

*na ty rodiče působilo. Navíc mám známky dělené na body a to tam nastavit nešlo. Všechny známky jsem tam prostě nedávala.*²⁷“

*„Známkování mám zavedené na body, které na žákovskou vkládat nešly. Snažil jsem se domluvit s firmou, která projekt zavedla, ale nebyla snaha. Známky tam ode mě nebyly.*²⁸“

Negativní názor u první otázky vyjádřilo 42% dotázaných. V této kategorii odpovědí byly uváděny například následující názory:

„zbytečná věc²⁹“ „nic nepřinesla, nesouhlasím s ní³⁰“ „mám s ní špatné zkušenosti, kvůli neustálému měnění hesel a nefunkčnosti³¹“ „Projekt byl podle mě zcela zbytečný, pokud je nutná žákovská, ať je papírová. Souvisí to důvěrou dětí a rodičů, jestli známky říkají³².“ „můj názor je ten, že by být nemusela, lepší je když student říká známky doma, než když rodiče pořád budou koukat na žákovskou a vědět známky dřív než přijdou domu³³“ „zbytečnost za příliš mnoho peněz³⁴“ „kdyby nezasahovala do rozpočtu, je mi lhostejná, ale takhle plýtvání peněz - zbytečná zakázka, někdo určitě profituje³⁵“

Posledně zmiňovaný názor se u negativních odpovědí opakoval v 13 případech (tj. 13% odpovědí). Zaznívaly takové názory, že by bylo vhodnější, kdyby se peníze ve školství použily na něco užitečnějšího. V kategorii záporných odpovědí se stejně jako v kategorii odpovědí kladných vyskytovala připomínka k absenci známek v elektronické žákovské knížce. Tato výtky se opět vyskytnula u 16 respondentů (tj. 16% odpovědí).

Jak v kategorii kladných, tak v kategorii záporných odpovědí vyjadřovali dotazovaní své názory týkající se funkčnosti systému. Celkem 16 (tj. 9%) respondentů

²⁷ Respondent – U2

²⁸ Respondent – U1

²⁹ Student 6.A

³⁰ Student 7.A

³¹ Student 3.E

³² Student 3.C

³³ Student 3.E

³⁴ Studenti 3.D

³⁵ Student 4.C

uvedlo, že systém byl nedopracovaný, poruchový a občas docházelo k problémům s přihlášením.

Poslední kategorie, tj. ostatní odpovědi, zahrnuje názory 27% dotázaných studentů. Jedná se například o následující výpovědi:

„je mi to jedno, s rodiči mám takový vztah, že není vůbec zapotřebí, aby to bylo³⁶“ *„zastávám neutrální postoj³⁷“* *„nevím³⁸“*

- 2. *Měla pro Vás elektronická žákovská knížka nějaký přínos?*

Druhá otázka v dotazníku byla polootevřená a respondenti v ní v případě, že pro ně byla elektronická žákovská knížka přínosná, měli uvést, v čem její přínos pro ně spočíval. Z celkové počtu 243 dotázaných uvedlo 21% kladnou odpověď. Přínosem podle respondentů bylo především to, že elektronická žákovská knížka poskytovala přehled o známkách a absencích. Dále kladně hodnotili to, že si známky nemuseli sami zapisovat a také že věděli o známkách v případě, že nebyli přítomní ve škole, případně že některé známky byly zveřejněny dříve, než měli v rozvrhu daný předmět. Odpověď „nevím“ zvolilo 8% dotázaných a 71% studentů uvedlo, že pro ně elektronická žákovská knížka žádný přínos neměla.

- 3. *Omezovala Vás v něčem elektronická žákovská knížka?*

Ve třetí otázce, která byla stejně jako druhá otázka polootevřeného typu, se vyjádřilo 93% dotázaných, že je elektronická žákovská knížka nijak neomezovala, 1% studentů označilo odpověď „nevím“. V případě 6% respondentů se vyskytovala kladná odpověď. Tato skupina se tedy cítila více či méně omezovaná, a to především kvůli tomu, že rodiče měli možnost známky vidět dříve než student, případně považovali elektronickou žákovskou knížku za něco, co zasahuje do jejich soukromí. Někteří z dotázaných se vyjadřovali v tom smyslu, že známky mají různou váhu a toto není možné v internetové aplikaci nijak rozlišovat.

³⁶ Student 2. C

³⁷ Student 3. C

³⁸ Studenti 2. D, 3E.

- 4. *Navštěvovali jste elektronickou žákovskou knížku?*

Na uzavřenou otázku č. 4 odpovědělo z celkového počtu všech dotázaných 19% studentů, že elektronickou knížku navštěvovali pravidelně, 27% jí navštěvovalo pouze v počátcích, 26% zřídka a 28% ji za celou dobu existence nenavštívilo vůbec.

- 5. *Jak Vaši rodiče přistupovali k elektronické žákovské knížce?*

Pátá otázka (polootevřený typ) měla za cíl ozřejmění přístupu rodičů k elektronické žákovské knížce tak, jak ho vidí studenti. V 18% případech studenti zastávali názor, že jejich rodiče projekt elektronické žákovské knížky přivítali. 24% dotázaných označilo možnost „nevím“. V 9% případech respondenti volili odpověď „projekt se jim nelíbil“. 49% studentů využilo možnost „jiný názor“. Tato skupina respondentů například uváděla, že rodiče knížku nevyužívali, nesouhlasili s ní, nebo že ji využívali občas, ale moc je nezajímala. Několik respondentů uvedlo, že rodiče elektronickou žákovskou knížku nepotřebovali využívat, neboť jim své známky sdělují. Někteří ze studentů se vyjádřili v tom smyslu, že se rodičům nelíbilo využití peněz na celou aplikaci a v několika případech bylo uvedeno, že rodiče s počítačem neumí pracovat.

- 6. *Navštěvovali Vaši rodiče elektronickou žákovskou knížku?*

Tato otázka byla formulována jako uzavřená. Z celkového počtu všech dotázaných kladně odpověděla pouze 4% respondentů. Možnost, že elektronickou žákovskou knížku navštěvovali rodiče pouze v počátcích, zvolilo 8% studentů a zřídka 17%. V 56% případech byla označena odpověď „ne“. Možnost „nevím“ zvolilo 15% respondentů.

- 7. *Způsobila elektronická žákovská knížka nějaké spor /neshody ve Vaší rodině?*

Poslední otázka (otevřená) si kladla za cíl zjistit, zda elektronická žákovská knížka mohla v rodinách respondentů způsobit nějaké neshody v tom smyslu, že studenti například zatajovali známky a rodiče na Internetu mohli zjistit něco, o čem nebyli informováni. 93% dotázaných vyjádřilo názor, že žádné neshody touto aplikací

způsobeny nebyly. Zbývající respondenti uvedli, že určité neshody způsobila a jejich výpovědi zněly například takto:

„ano, občas menší výměna názorů³⁹“ „ano, občas když se mi nepovedla nějaká písemka⁴⁰“ „ano, z důvodu, že váha známky nebyla nijak rozlišena⁴¹“ „zbytečně jednou dostanu pětku a doma jsou hned kecy, i když ví, že dalším zkoušením si to opravím⁴²“ „ano, některé známky tam nebyly vůbec a některé naopak moc brzo - ještě před tím, než nám je řekli ve škole - obojí se špatně vysvětlovalo⁴³“

V dotazníku nebyla položena přímá otázka, která by byla směřována na komunikaci studentů v rodině. Přesto měli studenti potřebu se ke komunikaci v rodině vyjádřit a dát najevo její důležitost v rámci svých rodin. Odpovědi týkající se komunikace s rodiči zaznívaly především u otázky č. 1 a otázky č. 4. Z celkového počtu respondentů uvedlo 24%, že rodičům známky sdělují a rodiče jim tedy důvěřují a není pro ně důležité v rodině elektronickou žákovskou knížku využívat.

5.1.2 Shrnutí

Z výše uvedeného vyplývá, že téměř polovina respondentů ze skupiny „Studenti“ se k elektronické žákovské knížce vyjádřila záporně. Nesouhlasili se zavedením projektu, nelíbilo se jim jeho provedení a v jejím zavedení viděli zbytečný krok. Umístění známek a absence v docházce na Internetu umožňuje studentům mít tyto informace pohromadě a kdykoliv k dispozici. Přesto z dotazníků vyplynulo, že jako přínos ho hodnotila pouze přibližně pětina dotázaných. Pro skoro tři čtvrtiny respondentů nebyla elektronická žákovská knížka žádným přínosem. Zároveň však naprostou většinu dotázaných žádným způsobem neomezovala. Co se týká využití elektronické žákovské knížky, lze konstatovat, že jak ze strany studentů, tak zejména ze strany rodičů oslovených studentů bylo její pravidelné využívání vcelku nízké. Nezáměr mohl být částečně zapříčiněn i neochotou ze strany učitelů známky na Internet

³⁹ Student 4.F

⁴⁰ Student 4. E

⁴¹ Student 4. E

⁴² Student 7. A

⁴³ Student 7. A

z různých důvodů umísťovat. Dle většiny respondentů elektronická žákovská knížka nezpůsobovala vážnější neshody v jejich rodinách.

Studenti si v dotazníkovém šetření také stěžovali na absenci známek na Internetu, která byla způsobena ze strany učitelů. Učitelé při rozhovorech toto připustili, jak je uvedeno výše. Bylo to způsobeno jednak určitým ignorováním celého projektu, jednak chtěli učitelé zachovat komunikaci se studenty a známky sdělovat především ve třídách.

5.2 Analýza rozhovorů

V této části práce je uvedena analýza rozhovorů s respondenty ze skupiny „Učitelé“ a „Rodiče“. Pomocí rozhovorů realizovaných v rámci výzkumu bylo zjišťováno, jak na portály a aplikace umožňující on-line zveřejňování údajů o studiu a dění ve škole pohlížejí oslovení učitelé a rodiče. Kapitola je rozdělena do několika podkapitol, kde v první z nich jsou představeny názory učitelů a rodičů na zavedení elektronické žákovské knížky. Dále jsou uvedeny názory respondentů na možnost neustálého sledování známek studentů. Poslední část analýzy rozhovorů je zaměřena na komunikaci mezi školou a rodiči.

5.2.1 Zavedení projektu

- Skupina „Učitelé“

Oslovení učitelé se v této podkapitole nevyjadřují pouze obecně k zavádění elektronické žákovské knížky. Jejich názory se týkají portálu, který byl na střední školy v Karlovarském kraji zaveden povinně. Jejich pohled byl právě způsobem zavedení a malou ochotou odstranit některé nedostatky do značné míry ovlivněn. Na základě průzkumu lze říct, že všichni respondenti ze skupiny „Učitelé“ vnímali zavedení jednotného a pro mnohé školy nového on-line systému negativně. „Učitelé“ si byli vědomi toho, že kraj jako zřizovatel středních škol má na takovýto postup zákonné právo.

„Po právní stránce je vše v pořádku, kraj je náš zřizovatel. V mezích právního řádu, to bylo vše naprosto správně, že o tom pochybujeme ze strany lidské, je něco jiného.“⁴⁴

Dle jejich názoru však tento projekt značnou měrou zasáhl do bezproblémového fungování některých středních škol a jeho nevýhody mohli vnímat jak studenti, tak i jejich rodiče. Považovali za neefektivní zavádět za každou cenu do škol něco, co je podporováno pouze úředníky Krajského úřadu Karlovarského kraje. Poukazovali na to, že žádný z úředníků není seznámen se situací na konkrétní škole tak, jak její ředitelé a pedagogický sbor. I proto je zarážela neochota ke společné diskuzi.

⁴⁴ Respondent – U7

Oslovení respondenti se bez výjimky domnívali, že Krajský úřad Karlovarského kraje měl vést se školami diskuzi a reagovat na jejich připomínky. Z výpovědi jednoho z pedagogů vyplynulo, že krajský úřad ústy svého zástupce zdůvodňoval nutnost zavedení portálu *Škola OnLine* například tím, že někteří rodiče studentů jedné ze středních škol byli nepříjemně překvapeni tím, že jejich potomek nebude připuštěn k maturitě z toho důvodu, že propadá z některých předmětů. Podle krajského úřadu možnost neomezeného dohledu ze strany rodičů tomuto zamezí, rodič si kdykoliv bude moci zkontrolovat přístup svého potomka ke studiu. V některých situacích může tento způsob skutečně pomoci. Nemyslím si však, že může fungovat ve většině případů. Je také otázkou, zda výše uvedený příklad překvapených rodičů nevypovídá spíše o jejich nezájmu o přístup potomka ke studiu nebo o jejich nezájmu ve vztahu ke svým dětem obecně. Jak se zmínili respondenti, na gymnáziu fungují pravidelné třídní schůzky a rodiče mají též v podstatě neomezenou možnost získávat od učitelů informace o prospěchu, docházce či případných kázeňských prohřešcích svých potomků i mimo třídní schůzky. Dotázaní pedagogové z Gymnázia Sokolov byli přesvědčeni, že i na ostatních středních školách nemají učitelé zajisté problém komunikovat s rodiči i mimo povinně konané třídní schůzky.

Zpočátku se mi jevila celá záležitost týkající se zavedení jednotného portálu na středních školách jako souboj dvou dominantních politických stran působících v Karlovarském kraji - minulé vedení rozhodlo o plošném zavedení jednoho on-line systému a současné vedení povinnost využívat tento jeden systém zrušilo. Z výzkumu provedeného ve skupině „Učitelé“ však vyplynulo, že se nejednalo ani tak o politické rozhodnutí, jako spíše o rozhodnutí jednotlivců, kteří byli schopni celý projekt prosadit. Velmi často byla ze strany respondentů vyjadřována kritika na minulého radního pro oblast školství. Současný hejtman Karlovarského kraje, který působil před svým nástupem do funkce jako ředitel jedné ze středních škol, učinil kroky ke zrušení povinnosti používat jednotný systém. Toto rozhodnutí vycházelo dle respondentů i z diskuze vedené na úrovni zástupců středních škol v době, kdy byl současný hejtman představitelem jedné z nich.

Ve výše uvedeném se ukazuje velká neefektivita projektu. Kraj nejprve vynaložil poměrně značné finanční prostředky na zavedení aplikace. Poté, co byla povinnost jejího plošného využívání zrušena, se mnohé školy vrátily zpět k systémům, s nimiž již měly dobré zkušenosti z minula.

Podle názoru dotázaných pedagogů Gymnázia Sokolov byl projekt plošného zavedení portálu *Škola OnLine* velmi nákladný, nedostatečně propracovaný a zpočátku dosti poruchový. Některé školy již používaly jiné aplikace (především se jednalo o aplikaci *Bakaláři*), které dokázaly vše, co nově zaváděná *Škola OnLine*. Zmíněná aplikace *Bakaláři* byla například na Gymnáziu Sokolov používána delší dobu a tím došlo také k prověření její funkce ve školním prostředí.

„Kraj školy nahnal do systému, který nebyl schopen uspokojit potřeby škol. Tím, že kraj nařídil jednotný systém bez nějaký psychologický průpravy, tam to narazilo. Ukazuje to na neefektivní čerpání peněz.“⁴⁵

Učitelé poukazovali na některé problémy nově zavedené aplikace *Škola OnLine*. Jednalo se například o neschopnost, resp. neochotu přizpůsobit aplikaci potřebám školy. Ze strany školy existovala snaha některé problémy odstranit, ochota však podle pedagogů scházela ze strany dodavatele aplikace.

„Když byly připomínky, tak se jim měly poslat, ale bohužel se člověk ani po urgování odpovědi nedočkal.“⁴⁶

Jako další vada se jevila počáteční nefunkčnost systému. Na ni si stěžovali i studenti a rodiče. Okolnost, že se začal využívat program, který nebyl plně funkční, vrhala špatný obraz na školu samotnou. Zpočátku se rodiče domnívali, že on-line zveřejňování údajů zavádí škola a ta jim není schopna nabídnout bezporuchový provoz. Proto se škola snažila rodičům na třídních schůzkách vysvětlovat, že program zavedla na základě nařízení kraje a je povinna ho využívat.

Respondenti ze skupiny „Učitelé“ uvítali zrušení jednotně zavedené aplikace *Škola OnLine*. V současné době je on-line zveřejňování známek a docházky zachováno, ale uveřejňováno v aplikaci, ke které se škola vrátila a měla s ní v předchozím období dobré zkušenosti. Dle výpovědi ředitele gymnázia škola zveřejňuje známky nadále z toho důvodu, že některé školy u této aktivity zůstaly a vždy by se tedy mohli najít rodiče, kteří by nesouhlasili s tím, že jedna škola známky na

⁴⁵ Respondent – U3

⁴⁶ Respondent - U1

Internetu zveřejňuje a jiná ne. Gymnázium se snažilo po přechodu z povinné aplikace Škola OnLine zveřejňování údajů na Internetu více přizpůsobit učitelům, studentům, ale i rodičům. Od září roku 2009 do konce prvního pololetí probíhala zkušební verze on-line zveřejňování dat. Učitelé ve spolupráci se studenty mohli testovat, jaký způsob a rozsah zveřejňování bude nejlépe oběma stranám vyhovovat. U v současnosti používané aplikace lze rozlišit váhu jednotlivých známek a učitelé si mohou snáze najít systém, jaké známky zveřejňovat, aby informace na Internetu měly danou vypovídající hodnotu. Někteří oslovení učitelé upozorňovali, že se snaží v současné době vkládat známky na Internet tak, aby o nich věděli první studenti, měli možnost seznámit se s nimi a následně o nich informovat rodiče.

- skupina „Rodiče“

Podle výpovědí byli všichni mnou oslovení zástupci skupiny „Rodiče“ od počátku seznámeni s tím, že elektronická žákovská knížka není na školách používána na základě nezbytných potřeb a dobrovolného rozhodnutí škol. Respondenti si ve třech případech stěžovali na nefunkčnost elektronické žákovské knížky a na problémy s přihlášením. Z většiny rozhovorů vyplývalo, že rodiče aplikaci zpočátku přivítali, postupem času však jejich zájem o její využívání spíše upadal. Často se ve výpovědích vyskytovala kritika zbytečného utrácení peněz ze strany Karlovarského kraje.

„Slyšel jsem, kolik to stálo a to je fakt hrozný. Vždyť ty školy potřebují peníze, třeba na vybavení laboratoří.“⁴⁷

5.2.2 On-line sledování studentů rodiči a možné důsledky

Zde se čtenář seznámí s názorem učitelů a rodičů na problematiku možnosti sledovat známky a docházku studentů na Internetu. V části věnované skupině „Rodiče“ je též uvedeno, jak často bylo elektronické školství z jejich strany využíváno, a zda pro ně bylo/je přínosné. U skupiny respondentů „Rodiče“ jsou přestaveny také jejich osobní zkušenosti v rodině s touto novinkou.

- skupina „Učitelé“

⁴⁷ Respondent - R4

U respondentů ze skupiny „Učitelé“ převažoval ve velké míře spíše negativní pohled na možnost neomezeného sledování známek na Internetu ze strany rodičů. Pouze v jednom případě z celkového počtu sedmi dotázaných zazněl zcela kladný názor na elektronickou žákovskou knížku. Respondent zastával názor, že se školy musí otevřít novým technologiím a neměly by se bránit pokroku.

„Já si myslím, že elektronická žákovská knížka fungovat musí. Prostředí školy nesmí být konzervativní“⁴⁸.

Podle názoru ostatních pedagogů by mohla možnost neustálé kontroly, kterou elektronická žákovská knížka nabízí, spíše způsobit určité problémy v komunikaci mezi dítětem a rodiči nebo již vzniklé problémy dále prohlubovat. Rodiče mají zajisté právo vědět o tom, co jejich potomek dělá - zda chodí do školy a jaké jsou jeho výsledky. Neustálý dohled však může vyvolávat spíše atmosféru určité nedůvěry, kdy dítě může podezírat rodiče, že nevěří tomu, že před nimi nic nezamlčuje. Podle některých učitelů by mohli někteří studenti též reagovat způsobem, že s rodiči postupně přestanou o dění ve škole mluvit. Proč by to dělali, když si stejně rodiče již mohli vše zjistit dopředu. Omezení běžné komunikace, při níž například dítě s rodiči probere a vysvětlí jim svůj nezdar, může způsobit mnohá nedorozumění a spory. Vznik sporů v rodinách způsobených používáním elektronické žákovské knížky však dotazníkové šetření mezi studenty gymnázia neprokázalo (viz 5. 1. 1 Interpretace výsledků).

Podle mnou oslovených učitelů má student na jednu stranu právo vědět o svém úspěchu či neúspěchu jako první, na druhou stranu by se neměl zříkat zodpovědnosti o něm doma rodiče informovat. Kromě pochlobení se dobrými výsledky by se měl naučit též informovat o výsledcích špatných. V situaci, kdy se rodič dozvídá o známce dříve, než se k ní může jeho potomek jakkoliv vyjádřit, však toto přestává fungovat. Dle učitelů dokonce mohla občas nastat paradoxní situace, že student se o své známce dozvěděl od svého rodiče, protože učitel známku uveřejnil na Internetu dříve než během vyučování.

„Když student dostane špatnou známku a rodiče to ví dříve než jim to stačí říct, tak je to podle mě nekorektní, protože student má právo s tím nějak

⁴⁸ Respondent – U1

nakládat, tím že mu tímto tu zodpovědnost vezmeme a necháme tam tlak rodičů, tím ho nenaučíme odpovědnosti, kterou bude potřebovat na vysoké škole⁴⁹.“

„Mně osobně se nelíbí, že rodiče by měli vědět známky dříve než student. Vždyť pak děti nebudou mít potřebu komunikace v rodinách a vše se nemůže omezit pouze na sledování počítače⁵⁰.“

S faktem, že rodič ví o známce dřív, než mu o ní jeho potomek stačí povědět, případně dokonce dřív, než se o ní sám dozví ve škole, souvisí dle některých učitelů ještě jeden problém. Většina studentů, zejména těch mladších, potřebuje slyšet od rodičů pochvalu za úspěch a tato pochvala pro ně může být významným motivačním faktorem. V případě, že se rodič dozví dřív než z úst svého dítěte například o jedničku z dítětem tolik nenáviděné matematiky, stěžít může být jeho reakce tak spontánní a srdečná, jako kdyby tuto informaci slyšel poprvé.

Všechna výše uvedená tvrzení a názory platí podle slov oslovených učitelů samozřejmě pouze v případě normálně nebo alespoň částečně fungujících vztahů mezi rodiči a dětmi.

- skupina „Rodiče“

Čtyři respondenti z pěti se na elektronickou žákovskou knížku přihlásili a informace na ní sledovali. Dva respondenti uvedli, že elektronickou žákovskou knížku využívali pouze v počátcích a spíše ze zvědavosti. V současné době se na ni již nepřihlašují, neboť jak uvedli v rozhovoru, veškeré potřebné informace jim jejich potomci sdělovali a sdělují. Zbylí dva respondenti ze skupiny „Rodiče“, kteří využívali elektronickou žákovskou knížku, uvedli, že ji navštěvovali a navštěvují i nadále velmi aktivně. Důvody pro její používání se u nich lišily. V jednom případě se zveřejňování známek na Internetu stalo zdrojem informací, protože dotyčný rodič kvůli svým pracovním povinnostem navštěvoval třídní schůzky velmi sporadicky. Ve druhém případě respondentka využívá elektronické školství ve spolupráci se svou dcerou, když společně sledují známky.

⁴⁹ Respondent – U2

⁵⁰ Respondent – U6

„Při důležitých písemkách dostanu od dcery úkol, hlídat Internet, abychom věděly, jak dopadla. Když známku vidím jako první, tak jí hned píšu zprávu, jak se vše povedlo⁵¹.“

Pouze v jednom případě respondentka uvedla, že doma přihlašovací údaje pro vstup na elektronickou žákovskou knížku sice má, ale doposud neměla potřebu se na prospěch a absenci svých dětí dívat. Dle jejích slov zná syny natolik dobře, že už i podle jejich vyjadřování pozná, co se pravděpodobně ve škole odehrávalo. O dění ve škole se syny průběžně hovoří a také zná dle svých vlastních slov jejich „slabá místa“. Proto například ví, že se musí častěji informovat o písemkách z matematiky než například o prospěchu z dějepisu. V jejich rodině v současné době informace na Internetu využívají jenom děti, které sledují svůj rozvrh a známky.

Rodiče nejvíce na elektronické žákovské knížce dle jejich slov zajímaly známky. Ke sledování docházky se téměř nevyjadřovali. Tři z mnou oslovených respondentů se pouze zmínili v tom smyslu, že když už je elektronicky podchycena přítomnost dítěte ve škole, jsou přesvědčeni o tom, že by si jejich potomek nedovolil chodit za školu. Dle výpovědí byli rodiče zpočátku zvědaví, jak bude elektronická žákovská knížka fungovat. Po opadnutí počáteční zvědavosti ji někteří přestali téměř úplně používat, jiní rodiče ji využívali a využívají jako přehledný zdroj informací ze školy.

Z rozhovorů s rodiči dále vyplynulo, že před zavedením on-line zveřejňování údajů nepocítovali nedostatek informací ze strany školy. Za jejich hlavní zdroj považují rodiče nadále třídní schůzky, na nichž je dle jejich tvrzení možné získat veškeré potřebné informace, případně jejich prostřednictvím odhalit to, zda jim ze strany dítěte není něco zatajováno. Všichni oslovení rodiče se shodovali, že v první řadě záleží na rodičích a jejich zájmu o jejich potomky. Pokud informovaní být chtějí, nic jim v tom nebrání. Elektronická žákovská knížka dle oslovených přístup k informacím usnadňuje. Zároveň však nemůže nahradit běžný styk se školou, který je podle nich důležitější především kvůli své komplexnější vypovídací hodnotě.

Dle respondentů ze skupiny „Rodiče“, kteří ve větší míře využívali, resp. využívají elektronickou žákovskou knížku, se z jejich strany nejedná o kontrolu jejich

⁵¹ Respondent – R3

dítěte z důvodu špatné komunikace a obavám ze zatajování informací. Jde spíše o jakýsi průběžný přehled výsledků ve škole. Podle jejich názoru se snaží s dětmi vycházet a domnívají se, že jejich společný vztah je založen na vzájemné důvěře. Všichni oslovení rodiče během rozhovorů přiznávali, že v jejich rodinách samozřejmě nastávají konfliktní situace, které se v některých případech týkají i školy. Nepovažují je však za nic neobvyklého a berou je jako součást běžného života a vztahu rodiče s potomkem. Podle jejich vlastních slov šlo vše doposud, někdy snáz a někdy obtížněji, vyřešit vzájemnou domluvou.

„Doma se bavíme, co bylo ve škole, co je nového, jaké známky dcera dostala, ale i tak čas od času kouknu na Internet a tam ty známky mám pěkně pohromadě a mám přehled.“⁵²“

„Já si myslím, že informovaná jsem. Nikdy se mi na třídních schůzkách nestalo, že bych nevěděla, co mě doma čeká, radši se před schůzkami ještě jednou zeptám, jestli není nějaký problém, kterej bych měla vědět. Snažíme se doma o všem bavit, někdy je to lepší někdy horší, ale souvisí to s jejich věkem.“⁵³“

Během rozhovorů rodiče často buď přímo zdůrazňovali, nebo takzvaně pouze „mezi řečí“ poukazovali na fakt, že doma se svým dítětem komunikují a na dobré komunikaci si zakládají. Podle některých jejich zkušeností, které dokládali i vlastními příběhy (občasné záškoláctví potomků, špatný prospěch nebo přístup ke vzdělání obecně), je právě především komunikace a vzájemná důvěra potřebná k překonání problémů. Zastávali názor, že toto nelze nahradit pouze umožněním neomezeného sledování a kontrolou. Někteří z dotázaných si třeba i po rozhovoru se svým dítětem uvědomili, že to naopak může být ve vztahu k vzájemné důvěře spíše kontraproduktivní. Tuto domněnku dokládá následující názor jednoho z dotazovaných respondentů.

„Syn je normální průměrný student, něco mu jde líp, něco hůř. Myslím, že nám vždycky všechno říkal. Občas vznikne nějaký spor, ale v které rodině ne. Když začala elektronická žákovská, s manželkou nás to zajímalo a docela

⁵² Respondent – R5

⁵³ Respondent – R2

často jsme se koukli, jak na tom syn je. Jednou jsem se ale kvůli tomu s ním pohádal. Říkal, že proč nám má říkat, co se děje ve škole, když si to stejně vyšpízujem. Nakonec jsem mu vysvětlil, že je to spíš ze zajímavosti, že je to pro nás něco nového, že ho nepotřebujeme špízovat. Ani jsem si neuvědomoval, že mu to může vadit a jak to může on brát, že si třeba může myslet, že mu nevěříme a tak ho prostě kontrolujeme.⁵⁴“

Když byl obecně řečeno projekt zaveden, byla to novinka jak pro studenty, tak pro jejich rodiče. Rodiče k němu dle svých slov přistupovali se zájmem, očekáváním a jistou zvědavostí, která zapříčinila i počáteční hojnější „sledování“. V rodinách se o projektu bavili a například v rodině jedné z respondentek se dohodli na jeho využívání. Respondentka si po určité době uvědomila, že díky využívání elektronické žákovské knížky ví o některých známkách dříve než její dcera. Ta si zároveň začala stěžovat, že nemá soukromí. Neviděla smysl ve sledování známek on-line její matkou, protože nikdy doma nic nezatajovala. Proto se nakonec společně domluvily na pravidlech využívání elektronické žákovské knížky. Na tomto příkladu se potvrdily obavy učitelů, že rodiče mohou vědět známky dříve než student.

„Dcera měla pocit, že jí nevěřím, ale já to tak vůbec nebrala, když sem měla čas v práci, tak sem se koukla na Internet na známky. Až když se mi svěřila, jak to cítí, tak sem si uvědomila, že bychom se měli všichni domluvit, jak a proč to budem používat⁵⁵.“

Jedna z respondentek v rozhovoru přiznala, že v jejím vztahu s dcerou v určitém období žádná komunikace v podstatě neexistovala. Byla však přesvědčená, že elektronická žákovská knížka a ani jiná podobná aplikace by k předejití nastalého stavu nevedla. V její rodině došlo k situaci, kdy dcera přestala chodit do školy, a vše jí bylo takříkajíc jedno. V tomto období nepomáhala ani snaha o domluvu, ani přesvědčování a ani následné výhrůžky. Podle respondentky by ani možnost sledování známek na Internetu v jejím případě nepomohla. Jednak veškeré informace měla ze školy a jednak

⁵⁴ Respondent – R 4

⁵⁵ Respondent – R 3

dcera odmítala jakkoliv spolupracovat a svůj stav řešit. Následující citace popisuje, jakým způsobem komplikovanou situaci nakonec vyřešila.

„Dcera měla ve škole špatný prospěch, nechodila tam. Já jsem o tom všem věděla, ale nedalo se to doma rozumně vyřešit. Po domluvě s vedením školy, jsem odmítla v jejích osmnácti letech být informovaná o jejích známkách a výsledcích, chtěla sem, aby byla ona zodpovědná sama za sebe. Bylo to těžké a nebylo to rozhodnutí, které bychom udělali ze dne na den. Dala jsem jí peníze, který měla uložený na pojistce a nechala jsem jí, aby se rozhodla, jestli chce mít školu dodělanou nebo ne. A že je zodpovědná sama za sebe. Ani to dlouho netrvalo a ona do školy začala chodit a i si jí dodělala. V žádném případě si nemyslím, že by mi nějaký známky na Internetu pomohly. Já všechno stejně věděla, ale nebyla s ní řeč⁵⁶.“

Na základě vyjádření všech zástupců ze skupiny „Rodiče“ lze tvrdit, že všichni oslovení považují bezproblémovou komunikaci, týkající se ať školy, tak i ostatních oblastí běžného života, za velmi důležitý prvek dobrého fungování rodiny. Elektronickou žákovskou knížku všichni dotázaní považují za určitý doplněk umožňující snazší dostupnost informací. Může být výhodná jak pro ně, tak pro děti - studenty. Podle názoru rodičů může být zdrojem určitých neshod, ale v běžně fungující rodině by nemělo být problémem tyto neshody odstranit. Dle jejich slov nezpůsobila elektronická žákovská knížka v jejich rodinách žádné vážnější spory, a to ať ve smyslu jimi odhalených zatajovaných informací, tak ve smyslu pocitu sledování a nedůvěry ze strany dětí. Je to určitě tím, že v rodinách dotazovaných respondentů funguje podle všeho normálně vztah dítě - rodič. K problémům a sporům týkajících se nejen elektronické žákovské knížky, resp. školy samozřejmě i u nich dochází, ale jsou řešeny v naprosté většině případů vzájemnou diskuzí dohodou.

⁵⁶ Respondent – R 1

5.2.3 Možné omezení komunikace mezi školou a rodiči

Cílem rozhovorů vedených s rodiči studentů a s učiteli bylo též zjistit, zda nová forma elektronického školství může přispět ke ztrátě významu třídních schůzek či dokonce k jejich úplnému zrušení. Třídní schůzky představují jeden ze základních článků komunikace mezi školou a rodiči. Na Gymnáziu v Sokolově se konají čtyřikrát do roka a rodiče jsou zde kromě prospěchu a chování svých dětí informováni také o dění ve škole. Kromě třídního učitele mají též možnost setkat a seznámit se s ostatními pedagogy, kteří jejich děti učí.

Podle společnosti, která aplikaci *Škola OnLine* vytvořila, a také podle názoru zástupců Krajského úřadu Karlovarského kraje, který její povinné používání zavedl, mělo poskytování více informací ze strany školy zlepšit komunikaci mezi školou a rodiči. Prostřednictvím rozhovorů s učiteli a rodiči jsem se dále snažila zjistit, jestli je toho podle nich možné touto cestou dosáhnout.

- skupina „Učitelé“

U všech oslovených zástupců skupiny „Učitelé“ převažovaly jisté obavy, že význam třídních schůzek by se v budoucnu mohl zmenšovat a postupně by se tak mohl v komunikaci mezi školou a rodiči začít vytrácet lidský faktor. Mohlo by se stát, že informace uveřejňované na Internetu o prospěchu a docházce, které jsou pro rodiče asi nejpodstatnější, zapříčiní, že rodiče přestanou mít potřebu do školy chodit. Podle názoru jedné z respondentek by si rodiče měli uvědomit, že informace, které mohou získat prostřednictvím internetového portálu jsou pouhá data a o studentovi a jeho přístupu nemohou vypovídat v konkrétnějších souvislostech.

„Když dám příklad, student bude mít na vysvědčení trojku z nějakého předmětu. A bude to trojka z hodně těžkého předmětu, rodič už nebude vědět, že ta známka je naprosto úžasná, protože celá třída je na průměru tři. Rodič už neuslyší legendu k té známce, když nebude chodit na třídní schůzky⁵⁷.“

Jedním z nedostatků elektronické žákovské knížky, které učitelé zmiňovali, byla také váha neboli význam jednotlivých známek. Nebylo možné rozlišit, která známka

⁵⁷ Respondent – U2

má jaký význam. V současné době v aplikaci *Bakaláři* učitelé známám přiřazují jejich důležitost, ale přesto by se podle jejich názoru rodiče neměli spoléhat pouze na sledování známek na Internetu. Měli by využívat tradičních způsobů, tedy komunikace s potomkem i jeho učiteli.

Přestože se, jak již bylo zmíněno výše, respondenti ze skupiny „Učitelé“ domnívají, že v budoucnu by význam třídních schůzek mohl klesat, prozatím to na účasti rodičů na třídních schůzkách nepocítí. Rodiče, kteří již dříve na třídní schůzky chodili, podle výpovědí chodí i nadále a nic na tom možnost internetového sledování prospěchu nezměnilo. Učitelé ze strany rodičů pociťují, že je pro ně stále velmi důležitý osobní kontakt s daným vyučujícím.

„Mám jednoho čtvrtáka, který propadá z češtiny. On není hloupý, ale je to flink. Jeho maminka je informovaná, má v současné době všechny známky na Internetu, ale stejně se za mnou pravidelně ráno stavila a ptala se, jaký je plán písemek, jak se mu minulé písemka povedla⁵⁸.“

Na základě rozboru rozhovorů realizovaných ve skupině „Učitelé“ nelze tvrdit, že poskytování údajů o studentovi prostřednictvím Internetu může nějakým výrazným způsobem vylepšit komunikaci mezi školou a rodiči. Dotázaní pedagogové jsou přesvědčeni, že základ dobré komunikace a spolupráce představuje především osobní kontakt, a to ať v rámci třídních schůzek a nebo mimo ně. Osobní kontakt považují za důležitý jak pro rodiče, tak pro pedagogy. Společně mohou snazší cestou odstranit vzniklé problémy a nedorozumění nebo případně jejich vzniku předejít. Ochotu rodičů účastnit se třídních schůzek navíc všichni dotázaní považují za výraz jistého zájmu o svého potomka.

Z provedených rozhovorů s pedagogy Gymnázia Sokolov vyplynulo, že na tomto ústavu probíhá komunikace s rodiči bez problémů a její fungování nebylo používáním jak portálu *Škola OnLine*, tak v současnosti znovu používané aplikace *Bakaláři* žádným vážnějším způsobem ovlivněno, a to jak ve smyslu negativním, tak ve smyslu pozitivním.

⁵⁸ Respondent – U7

- skupina „Rodiče“

Dotazovaní respondenti přikládají třídním schůzkám, jak již bylo uvedeno výše, velkou důležitost. Z jednotlivých výpovědí zástupců skupiny „Rodiče“ vyplynulo, že kromě získávání informací o studiu svého dítěte, chozením na třídní schůzky též dokazují učitelům zájem o vzdělání svého dítěte. Účast na třídních schůzkách považují za určitou slušnost. Čtyři respondenti se snaží třídní schůzky navštěvovat pravidelně, pouze jeden respondent přiznal, že s manželkou kvůli pracovním povinnostem často třídní schůzky nestíhají. Pokud je to však možné, i oni se jich účastní.

U jedné z respondentek po zavedení elektronické žákovské knížky zprvu převládal dojem, že třídní schůzky budou do budoucna pravděpodobně zbytečné kromě těch, na nichž se budou řešit i jiná témata než prospěch. Díky pravidelnějšímu využívání internetového školního portálu se respondentka přesvědčila, že uvedení známek na Internetu není vše a že potřebuje i další informace od učitelů. Na jedné ze schůzek po zavedení systému byli rodiče upozorněni na běžnou věc a to, že průměr známek nemusí zcela korespondovat s prospěchem z daného předmětu, protože do hodnocení se samozřejmě promítají i jiné faktory (aktivita během hodiny, schopnost reagovat, spolupracovat atd.). Na dále uvedeném příkladu zmíněné respondentky je patrné, že poskytnuté informace ve formě prostého výčtu známek mohou vést k dezinformaci.

„Dcera měla průměr z němčiny něco kolem 2,3, víme že to není její silnej předmět, proto jsme předpokládali, že na vysvědčení bude mít 3. Jenže ona dostala 4, tak to jsem nevěděla, jestli je to vtip nebo co. Učitel měl prostě svůj způsob klasifikace a na Internet dával známky, ale prostě si hodnotil ne na základě známek. Z toho vyplývá že takové projekty jsou pak naprosto k ničemu. Rodiče jsou informovaní, ale na vysvědčení stejně nemile překvapení⁵⁹.“

Z provedených rozhovorů dále vyplývá, že ačkoliv je samozřejmě prospěch dítěte, resp. jeho znalosti pro rodiče prioritní, nezajímají se pouze o toto. Mají zájem též o ostatní dění ve škole a podstatná je pro ně též znalost jednotlivých učitelů. Bez osobního

⁵⁹ Respondent – R 3

setkání s nimi si na ně stěžít mohou vytvořit názor. I z tohoto důvodu pro ně mají třídní schůzky význam, a to i při existenci internetových portálů jako je *Škola OnLine* apod.

U žádného respondenta ze skupiny „Rodiče“ jsem se nesečkala s pocitem nespokojenosti plynoucím z nedostatku komunikace ze strany školy. Za dostatečnou ji považovali již dříve, kdy se veškerý kontakt odehrával formou třídních schůzek nebo osobních setkání s učiteli mimo ně. Na otázku, zda mají rodiče účastníci se výzkumu pocit, že se úroveň informovanosti zlepšila zavedením elektronické žákovské knížky, neodpověděl nikdo z dotázaných vyloženě kladně.

5.2.4 Shrnutí

Oslovení učitelé vnímali projekt elektronického školství negativně, jak z hlediska zavedení projektu, jeho provedení, tak také z hlediska vztahu mezi rodiči a dětmi. Učitelé si uvědomují, že technika v dnešní době zasahuje do spousty oblastí našeho života a takové projekty s sebou přináší doba. Projekty by měly být možná zaváděny postupně a dle pravidel školy, aby si na ně mohly všechny dotčené strany zvyknout a využívat je a aby přinesly maximum.

Na základě výzkumu realizovaného ve skupině „Rodiče“ lze říct, že rodiče a děti v rodinách komunikují a že zavedení takového projektu pro ně nebylo naprosto zásadní. Oslovení rodiče elektronickou žákovskou knížku využívali, z toho pouze dva respondenti aktivně. U tak malého vzorku respondentů, který jsem získala pro svou práci, nelze činit velké závěry. Přesto lze říci, že rodiče nepovažují elektronickou žákovskou knížku za důležitý prvek v komunikaci s dětmi ani školou.

Závěr

Závěr mé práce je věnován shrnutí poznatků na základě analýzy dat získaných realizací výzkumu mezi třemi skupinami respondentů („Studenti“, „Učitelé“, „Rodiče“), kterých se využívání internetového portálu přímo dotýká.

Z výzkumu vyplynulo, že zavádění on-line systému do škol nevyplývalo z nutných potřeb jednotlivých škol, ale projekt byl zaveden na základě rozhodnutí řizovatele středních škol. Hlavní motivací byla možnost porovnávat data z jednotlivých škol a zavedením jednotného systému se toto mělo usnadnit. Dalším motivem byla snaha umožnit lepší dohled rodičů nad jejich dětmi z hlediska studia.

Co se týká nezbytnosti zavádění a využívání těchto on-line systémů, lze konstatovat, že prováděný výzkum toto u žádné ze tří dotazovaných skupin nepotvrdil. Je však nutno říct, že současná doba jim nahrává a podle mého názoru se s nimi budeme setkávat stále častěji. Toto tvrzení lze opřít o vývoj společnosti, neustálé zrychlování životního tempa a s tímto souvisejícími trendy směřujícími k poskytování a snadnější, rychlejší dostupnosti veškerých informací prostřednictvím Internetu. Výzkum provedený mezi studenty prokázal, že většina z dotazovaných se k elektronické žákovské knížce staví spíše negativně. Podle dotazníkového šetření negativní přístup studentů vyplývá z pocitu zbytečnosti a malého přínosu této a jí podobných aplikací, než například z pocitu omezení a strachu ze sledování ze strany rodičů. Postoj k zavádění ze strany rodičů by se stručně dal shrnout jako počáteční zvědavost a postupná ztráta zájmu o využívání. Někteří respondenti se vyjadřovali ve smyslu neúčelně vynaložených peněz. O významu elektronického školství pro rodiče vypovídá též dotazníkové šetření mezi studenty, z něhož plyne, že více jak polovina rodičů dle názorů studentů elektronickou žákovskou knížku nevyužívala a zhruba pětina ji využívala pouze zřídka. Na názory dotazovaného vzorku pedagogů je možné nahlížet ze dvou pohledů. Za prvé se jedná o způsob, jakým byla zavedena aplikace *Škola Online*. Za druhé jde o význam těchto systémů obecně. Co se týká prvního pohledu, postoj dotazovaných učitelů byl negativní. Jednalo se o nespokojenost s direktivním zaváděním systému. Nutno podotknout, že nespokojenost se zaváděným systémem určitě plyne i z faktu, že škola, na níž výzkum probíhal, používala již před zavedením jednotné aplikace jiný program na vedení administrativy školy. Na jeho fungování byli učitelé zvyklí a gymnázium do něj investovalo čas i finanční prostředky.

Pohled na význam zavádění on-line systémů do škol se obecně ze strany dotázaných pedagogů omezuje především na konstatování nezbytnosti jiných způsobů jak rodiče studentů informovat, jako jsou např. třídní schůzky, konzultace atd. Uvedené způsoby umožňují osobní kontakt, který je pro pedagogy podstatný.

Co se týká možnosti okamžitě kontrolovat a sledovat potomka - studenta ze strany rodičů, lze na základě průzkumu tvrdit, že elektronickou žákovskou knížku jako zdroj možných problémů ve vztahu rodič - dítě považují za rizikovou zejména pedagogové. Zdůrazňovali nutnost mluvit v rodině o dění ve škole, a to nejen o úspěších, ale též o problémech a způsobech jejich řešení. Právě v důsledku zavedení možnosti sledovat vše prostřednictvím Internetu se oslovení učitelé obávali možné klesající snahy komunikovat v rodinách. Rodič se nemusí zdržovat dotazováním a obávat se možného lhaní, všechno si může pohodlně zjistit. Dítě - student postupně může přestávat rodičům sdělovat spolu se známkami i jiné události odehrávající se ve škole. Navíc u něj může vzrůstat pocit, že mu rodiče nedůvěřují a mají tak tendenci ho neustále kontrolovat a prověřovat i přesto, že jim vše sděluje a sděloval. V rodinách, v nichž nefungují vztahy mezi rodičem a dítětem tak, jak by měly, a to z jakéhokoliv důvodu, samozřejmě pocit nedůvěry nastávat nemusí (vztahy v rodině jsou na takové úrovni, že problémy spojené se školou obecně nejsou v podstatě důležité) nebo může vést k dalšímu zhoršování situace (prohlubování již narušeného pocitu důvěry, odcizování se atd.). Dotázaní respondenti ze skupiny „Učitelé“ zdůrazňovali, že jimi zmíněná rizika se týkají především normálně fungujících rodin, případně rodin, v nichž mohou být právě podnětem pro zhoršování situace. V rámci výzkumu oslovení rodiče nepovažují možnost získávat informace o svém potomkovi za způsob, jak ho neustále sledovat. Ti, kteří elektronickou žákovskou knížku využívali a využívají, ji berou spíše jako doplněk, který jim může poskytnout lepší přehled. Základem jejího bezproblémového využívání může být vzájemná dohoda. Jedna z respondentek ze své osobní zkušenosti potvrdila tezi pedagogů o možném vzniku pocitu nedůvěry ze strany dítěte díky možnosti neustálého dohledu. Příběh další respondentky naopak dokládá jeho zanedbatelný vliv při zhoršeném vztahu rodič - dítě. Dotazníkové šetření mezi studenty gymnázia nepotvrdilo obavy zmiňované pedagogy. Pro naprostou většinu studentů nepředstavovala elektronická žákovská knížka žádné omezení a nepovažovali ji ani za zdroj možných neshod s rodiči.

Přínos elektronické žákovské knížky spočívá zejména v poskytování informací žákům a rodičům, vedení školní administrativy a též možnosti lépe porovnávat data týkající se jednotlivých středních škol ze strany jejich zřizovatele. Dotazníkové šetření na Gymnáziu Sokolov výrazný přínos elektronické žákovské knížky jako zdroje informací nepotvrdilo. Spíše negativní postoj mohl být způsoben i nezájmem některých pedagogů, pravidelně známky do elektronického systému zadávat. Jeho informační přínos pro studenty byl tedy díky této okolnosti zmenšován. Zlepšení přehledu o vztahu svého potomka ke studiu a snazší přístup k informacím jsou hlavní výhody aplikace pro rodiče. Nepravidelnost jejího využívání však poukazuje spíše na jakousi zvědavost ze začátku. Jak již bylo uvedeno výše, respondenti ze skupiny „Učitelé“ se spíše než k přínosu vyjadřovali k nezbytnosti zachování klasických informačních kanálů mezi školou a rodiči. Přínos elektronických systémů ve vedení školní administrativy dle nich snižuje stále platná legislativa, která např. předepisuje vedení třídní knihy v papírové podobě. Učitelé též poukazovali na fakt, že aby došlo z jejich pohledu ke zefektivnění práce, bylo by nutno odstranit duplicitu v zaznamenávání údajů. V současnosti si stejně musí nejprve veškeré údaje poznamenat a následně je zadat do systému. Toto by bylo možno pouze při vybavení každé učebny počítačem, resp. každého vyučujícího notebookem.

Na otázky cílené na problematiku komunikace mezi školou a rodiči, resp. rodiči a dětmi poskytl výzkum následující závěry. Jak již bylo uvedeno, v dotazníku pro studenty nebyla uvedena otázka týkající se přímo komunikace v rodině. Přesto se v rámci průzkumu k tomuto tématu studenti vyjadřovali a uváděli, že se o známkách a dění ve škole s rodiči baví a rodiče tedy nemají žádný důvod jim kvůli tomuto nevěřit. Rodiče ve svých výpovědích kladli velký důraz na komunikaci se svými dětmi, je pro ně důležitá a také cenná. Rodiče od svých dětí informace o dění ve škole mají. V rámci rozhovorů byly také položeny otázky dotýkající se vlivu elektronického školství na možné omezení komunikace ve vztahu škola - rodič. Pohled respondentů ze skupiny „Učitelé“ je zřetelný. Jedná se o převažující obavu týkající se do budoucna omezení významu třídních schůzek a pozvolného vytráčení se lidského faktoru při komunikaci mezi školou a rodičem. Dotázaní pedagogové právě na význam třídních schůzek nebo na konzultaci rodičů s učiteli poukazovali. Zdůrazňovali chybějící rozměr v hodnocení prostým výčtem známek na Internetu. Vzhledem k tomu, že ani po zavedení on-line systému umožňujícího hodnotit studenty a poskytovat informace o nich prostřednictvím

Internetu, podle učitelů nepoklesl zájem o třídní schůzky, je možné tvrdit, že mezi školou a rodiči nedošlo k zásadnímu ovlivnění komunikace, a to ani ve smyslu pozitivním, ani ve smyslu negativním. K třídním schůzkám jakožto ke klasické formě získávání informací o studiu svého potomka mají pozitivní vztah oslovení rodiče. Příkladují důležitost osobnímu kontaktu s učitelem a možnosti získat další informace o vztahu svého potomka ke škole a dění v ní. Zavedení on-line systémů jako prvku vylepšení komunikace hodnotí neutrálně. Pro zástupce obou skupin představuje ten nejpodstatnější prvek komunikace v rodině a diskutované systémy považují spíše za doplňkový zdroj informací.

Vzhledem k rozsahu realizovaného výzkumu nelze prostřednictvím něj získané údaje vztahovat na všechny střední školy. Přes oslovení tří středních škol v Karlovarském kraji se na výzkumu bylo ochotno podílet pouze Gymnázium Sokolov. Na této škole bylo tedy realizováno dotazníkové šetření mezi studenty a rozhovory s pedagogy. Jednalo se o poměrně rozsáhlý vzorek respondentů. Je otázkou, zda by v případě umožnění výzkumu na více typech středních škol, neměly jeho závěry obecnější platnost. Toto by se dle mého názoru týkalo zejména respondentů z řad studentů. Skupina „Rodiče“ představuje nejmenší vzorek dotázaných. Toto je způsobeno především neochotou z jejich strany se k danému tématu vyjadřovat a též nemožností oslovit širší okruh s ohledem na zvolenou metodiku. I přes tyto limitující faktory lze výzkum použít pro vytvoření některých obecných závěrů. Jde především o to, že v české společnosti, třebaže již v hojné míře využívající Internet a s ním související informační technologie, stále převládá spíše tradiční postoj k získávání informací o studiu dětí ze strany rodičů. Informační portály mohou být využívány jako možný doplněk a v některých případech i jako kontrola, přesto však důležitou roli stále hraje osoba pedagoga a kontakt s ním. Zmíněné informační portály a aplikace jsou dnes již rozšířené na všech vysokých školách. Zde je dle mého názoru téměř ve všech případech splněn předpoklad dobrovolnosti studia a odpadá tak problém se zatajováním informací ze strany studentů a kontroly ze strany jejich rodičů. Na středních školách se situace může lišit a pravděpodobně liší. U některých studentů je určitě záškoláctví a zatajování výsledků studia problémem. Je však otázkou, zda pouhá nepřetržitá kontrola může být ve všech případech řešením. Zajisté platí, že většina studentů na gymnáziích bere své studium jako pouhý předstupeň studia na vysoké škole. Proto může být jejich přístup ke studiu specifický. Obecně lze říct, že malé množství těchto studentů

považuje vzdělání za nutné zlo nebo jako vůli svých rodičů. Toto potvrdil i výzkum, z něhož vyplývá ochota komunikovat s rodiči o škole a problémech s ní spojených.

Podle mého názoru k zavádění on-line systémů bude na většině škol stále převažovat jistá rezervovanost. Ta může vyplývat ze spíše konzervativního postoje především starších pedagogů, v mnoha případech z jejich nižší počítačové gramotnosti a v neposlední řadě i z obavy nárůstu povinností.

Ve společnosti jasně převládá trend v poskytování a snadné dostupnosti veškerých informací. Do budoucna se proto dle mého názoru bude stále více vyskytovat větší množství středních škol, které budou využívat v diplomové práci popisované informační portály a aplikace. Je však podstatné, a myslím si, že mnou prováděný průzkum to i potvrdil, aby se nestaly jediným zdrojem informací. Vzdělání dítěte (středoškolské a základní) nelze dávat na stejnou úroveň jako například internetovou platbu inkasa, získávání informací o vlakovém spoji nebo zpráv o dění ve společnosti. Je k němu nutno přistupovat zodpovědně a se zájmem, podle povahy dítěte s jistou přísností, ale na druhé straně též s jistou dávkou tolerance. Problémy týkající se nejen školy jsou během období adolescence běžnou součástí vztahu rodiče s potomkem a špatná komunikace je může prohlubovat. Myslím si, že prosté sledování dat na úkor osobního kontaktu se školou a rozhovoru s dítětem, by se nemělo stát základním informačním pilířem pro rodiče.

Použitá literatura

- ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. 1. vyd. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-13-5
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7
- ERIKSEN, Thomas, Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6
- GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha: Argo 2000
- HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7367-040-2
- HORSKÁ, Pavla, et. kol. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama 1990.
- JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7
- LENDEROVÁ, Milena, RÝDL, Karel. *Radostné dětství?*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9
- LOHISSE, Jean. *Komunikační systémy: Socioantropologický pohled*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN: 80-246-0301-2
- MACEK, Petr. *Adolescence*. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1989. ISBN 80-056-89
- MAŘÍKOVÁ, Hana, et ed. *Proměny současné rodiny: Rodina - Gender - Stratifikace*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8
- MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X

MURPHY, F. Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-53-2

MUSIL, Josef. *Komunikace v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-39-6

SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0337-3

SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií*. 1. vyd. Praha: 2000. ISBN 80-7178-328-5

ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-767-313-0

Novinové články:

DUCHÁČKOVÁ, Pavla. Konec lží - udělali žákovské on-line. *MF Dnes* [online]. 2008 [cit. 21. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/konec-lzi-udelali-zakovske-on-line-d5j-/brno.asp?c=A080420_175120_brno_dmk>.

HULÁKOVÁ, Miroslava . Papírové žákovské knížky nahradí elektronické. *Deník.CZ* [online]. 2009 [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/papirove-zakovske-knizky-nahradi-20090419.html>.

Elektronická Žákovská knížka. *Jihomoravská internetová televize* [online]. 2009 [cit. 25. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.jmtv.cz/clanek/Elektronicka-Zakovska-knizka>>.

ŘÍHOVÁ , Barbora. Školy měly zahodit třídní knihy a být on-line. Místo toho bojují s počítači. *iDnes.cz* [online]. 2008 [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/skoly-mely-zahodit-tridni-knihy-a-byt-on-line-misto-toho-bojuji-s-pocitaci-1ru-/studium.asp?c=A080923_171003_studium_bar>.

ZEMAN, Bohumil. Kraj přestal diktovat školám, kde mají zveřejňovat známky žáků. *MF Dnes* [online]. 2009 [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/kraj-prestal-diktovat-skolam-kde-maji-zverejnovat-znamky-zaku-p70-/studium.asp?c=A090217_120145_studium_itu>.

ŠUJAN, Kristian. Studenti se chtějí bránit peticí. *Sokolovský deník.cz* [online]. 2007 [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW: <http://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/petice20070725.html>.

KRAMULOVÁ, Daniela. Elektronická žákovská zatím s rozpaky. *Rodina a škola : Časopis pro rodiče a učitele*. 2007, roč. 2007, č. 6, s. 16-17.

WWW stránky:

Gymnázium Sokolov [online]. [2004] [cit. 20. 12. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.gymso.cz/>>.

Škola OnLine [online]. [cit. 21. 01. 2010]. Dostupný z WWW:
< <http://www.skolaonline.cz>>.

Ečáci – Sokolov – 4. E [online]. [2006] [cit. 25. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://ecaci.cz/petice/>

Český statistický úřad[online]. [cit. 1. 03. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_v_ceskych_domacnostech>

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den, obracím se na Vás s žádostí o pomoc při psaní mé diplomové práce. Tématem mé práce je elektronická žákovská knížka, která byla na Vaší škole používána. Cílem dotazníku je zjistit Váš názor na projekt elektronické žákovské knížky. Dotazník je **anonymní** a jeho výsledky slouží pouze pro účely mé závěrečné práce.

Některé otázky jsou vytvořeny tak, abyste mohli vyjádřit svůj názor a všechny Vaše názory/postřehy přivítám.

Děkuji předem za spolupráci

Romana Bláhová

Studentka Filozofické fakulty Univerzity Pardubice

1. Jaký názor máte na elektronickou žákovskou knížku?

.....
.....
.....

2. Měla pro Vás elektronická žákovská knížka nějaký přínos?

a) ano

jaký?.....
.....

b) nevím

c) ne

3. Omezovala Vás v něčem elektronická žákovská knížka?

a) ano

v čem?.....
.....

b) nevím

c) ne

4. Navštěvovali jste elektronickou žákovskou knížku?

a) ano, pravidelně

b) ano, ale pouze v počátcích

c) zřídka

d) ne

5. Jak Vaši rodiče přistupovali k elektronické žákovské knížce?

- a) přivítali jí
- b) nevím
- c) projekt se jim nelíbil
- d) jiný názor

6. Navštěvovali Vaši rodiče elektronickou žákovskou knížku?

- a) ano, pravidelně
- b) ano, ale pouze v počátcích
- c) zřídka
- d) ne

7. Způsobila elektronická žákovská knížka nějaké spory/neshody ve Vaší rodině?

.....

.....

.....

Příloha č. 2. – Vyhodnocení dotazníků

Otázka č.1 - Jaký názor máte na elektronickou žákovskou knížku?

Odpovědi jsou ve vyhodnocení rozděleny na kladné, záporné a ostatní reakce.

Třída	Kladné reakce		Záporné reakce		Ostatní		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	6	26%	14	61%	3	13%	23
2.C	6	38%	4	25%	6	38%	16
6.A	9	36%	8	32%	8	32%	25
3.C	8	35%	8	35%	7	30%	23
3.D	6	35%	6	35%	5	29%	17
3.E	9	39%	8	35%	6	26%	23
7.A	3	13%	15	65%	5	22%	23
4.C	2	20%	5	50%	3	30%	10
4.D	8	32%	9	36%	8	32%	25
4.E	10	50%	8	40%	2	10%	20
4.F	3	17%	11	61%	4	22%	18
8.A	4	20%	7	35%	9	45%	20
Celkem	74	30%	103	42%	66	27%	243

Otázka č. 2 - Měla pro Vás elektronická žákovská knížka nějaký přínos?

Třída	Ano		Nevím		Ne		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	6	26%	3	13%	14	61%	23
2.C	3	19%	2	13%	11	69%	16
6.A	2	8%	3	12%	20	80%	25
3.C	1	4%	1	4%	21	91%	23
3.D	6	35%	3	18%	8	47%	17
3.E	4	17%	3	13%	16	70%	23
7.A	1	4%	0	0%	22	96%	23
4.C	5	50%	1	10%	4	40%	10
4.D	12	48%	1	4%	12	48%	25
4.E	5	25%	2	10%	13	65%	20
4.F	2	11%	0	0%	16	89%	18
8.A	3	15%	1	5%	16	80%	20
Celkem	50	21%	20	8%	173	71%	243

Otázka č. 3 - Omezovala Vás v něčem elektronická žákovská knížka?

Třída	Ano		Nevím		Ne		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	2	9%	1	4%	20	87%	23
2.C	1	6%	0	0%	15	94%	16
6.A	0	0%	0	0%	25	100%	25
3.C	0	0%	0	0%	23	100%	23
3.D	0	0%	0	0%	17	100%	17
3.E	1	4%	0	0%	22	96%	23
7.A	3	13%	0	0%	20	87%	23
4.C	1	10%	0	0%	9	90%	10
4.D	1	4%	0	0%	24	96%	25
4.E	2	10%	0	0%	18	90%	20
4.F	1	6%	1	6%	16	89%	18
8.A	2	10%	0	0%	18	90%	20
Celkem	14	6%	2	1%	227	93%	243

Otázka č. 4 - Navštěvovali jste elektronickou žákovskou knížku?

Třída	Ano,pravidelně		Ano, ale pouze v počítačích		Zřídka		Ne		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	5	22%	5	22%	7	30%	6	26%	23
2.C	2	13%	4	25%	4	25%	6	38%	16
6.A	3	12%	9	36%	5	20%	8	32%	25
3.C	2	9%	5	22%	7	30%	9	39%	23
3.D	5	29%	5	29%	2	12%	5	29%	17
3.E	3	13%	4	17%	9	39%	7	30%	23
7.A	2	9%	3	13%	6	26%	12	52%	23
4.C	4	40%	3	30%	2	20%	1	10%	10
4.D	10	40%	7	28%	5	20%	3	12%	25
4.E	3	15%	8	40%	5	25%	4	20%	20
4.F	2	11%	7	39%	6	33%	3	17%	18
8.A	4	20%	5	25%	6	30%	5	25%	20
Celkem	45	19%	65	27%	64	26%	69	28%	243

Otázka č. 5 - Jak Vaši rodiče přistupovali k elektronické žákovské knížce?

Třída	Přivítali jí		Nevím		Projekt se jim nelíbil		Jiný názor		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	8	35%	5	22%	2	9%	8	35%	23
2.C	1	6%	4	25%	4	25%	7	44%	16
6.A	4	16%	8	32%	1	4%	12	48%	25
3.C	3	13%	4	17%	1	4%	15	65%	23
3.D	2	12%	4	24%	2	12%	9	53%	17
3.E	7	30%	8	35%	1	4%	7	30%	23
7.A	3	13%	5	22%	2	9%	13	57%	23
4.C	2	20%	3	30%	0	0%	5	50%	10
4.D	6	24%	5	20%	2	8%	12	48%	25
4.E	4	20%	4	20%	1	5%	11	55%	20
4.F	4	22%	4	22%	3	17%	7	39%	18
8.A	0	0%	5	25%	2	10%	13	65%	20
Celkem	44	18%	59	24%	21	9%	119	49%	243

Otázka č. 6 - Navštěvovali Vaši rodiče elektronickou žákovskou knížku?

Třída	Ano, pravidelně		Ano, ale pouze v počátcích		Nevím		Zřídka		Ne		Celkem
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
2.D	2	9%	2	9%	3	13%	7	30%	9	39%	23
2.C	0	0%	2	13%	3	19%	4	25%	7	44%	16
6.A	1	4%	1	4%	5	20%	4	16%	14	56%	25
3.C	0	0%	4	17%	2	9%	2	9%	15	65%	23
3.D	0	0%	1	6%	3	18%	5	29%	8	47%	17
3.E	1	4%	2	9%	5	22%	6	26%	9	39%	23
7.A	0	0%	2	9%	2	9%	1	4%	18	78%	23
4.C	0	0%	1	10%	1	10%	1	10%	7	70%	10
4.D	3	12%	0	0%	3	12%	5	20%	14	56%	25
4.E	2	10%	2	10%	4	20%	3	15%	9	45%	20
4.F	0	0%	2	11%	2	11%	1	6%	13	72%	18
8.A	0	0%	1	5%	3	15%	3	15%	13	65%	20
Celkem	9	4%	20	8%	36	15%	42	17%	136	56%	243

Otázka č. 7 - Způsobila elektronická žákovská knížka nějaké spory/neshody ve Vaší rodině?

Třída	Ne		Jiný názor		Celkem
	počet	%	počet	%	
2.D	22	96%	1	4%	23
2.C	15	94%	1	6%	16
6.A	25	100%	0	0%	25
3.C	23	100%	0	0%	23
3.D	15	88%	2	12%	17
3.E	19	83%	4	17%	23
7.A	19	83%	4	17%	23
4.C	9	90%	1	10%	10
4.D	25	100%	0	0%	25
4.E	18	90%	2	10%	20
4.F	17	94%	1	6%	18
8.A	20	100%	0	0%	20
Celkem	227	93%	16	7%	243